

S. G. 123

SK

SISU: UUES KODUS — M. ANNUS / UUES KOOLIMAJAS
ON LUBATUD JA KEELATUD — H. KIIK / UUE
KOOLIMAJA AVAPIDUSTUSED — RICH. JURSS / KOLIMINE
UUDE KOOLIMAJJA — E. VASEMÄGI / IGATSUSTE SURM —
K. LEPIK / MAJANDUSLIKU KONJUNKTUURI MUUTUVU-
SEST — E. KRAHN / OH ISSAND TULE ALLA, HEIDA ARMU —
H. TARI / MARU — E. VASEMÄGI / JÄLLENÄGEMINE —
M. ANNUS / HIRM — E. VASEMÄGI / LAUL ÖÖS — K. LE-
PIK / ÜKS VABADUSPÄEV — E. JÜRGENSON / UNISTUS VE-
NEETSIAST — K. LEPIK / POLEEMIKA / VARIA / ARVUSTUS /
KOOLIELU.

KAAS ENN KERA'LT.

Ilmus 9. märtsil 1940.

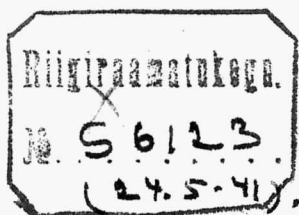
ILOLI

TARTU KOMMERTSKOOLI 3. PROGÜMNAASIIUMI KAUBANDUS- JA ÄRINDUSKESKKOOI ÕPILASKONNA AJAKIRI

XI aastakäik

Märts 1940

Nr. 4 (56)

Sf 4659

Uues kodus

Koolimaja pidulikul avaaktusel peetud kõne

Läks aega, mis läks, kuid käesolev aasta tõi meie kooliellu ja -perre unustamatu sündmuse. Saime kauaigatsetud uue koolimaja, meile võimaldati uued töötamistingimused.

See oli umbes 4 aastat tagasi, kui õieti esimest korda pääses meie praeguste vanemate klasside õpilaste kõrvu uue ehitada kavatsetava koolimaja mõtte. Meie ajakirja „Iloli“ selle aasta numbris oli ka kirjutis ühe meie vilistlase poolt pealkirja all: „Kahe aasta pärast uues koolimajas.“ Ja sellest päevast peale, see on umbes 4 aastat tagasi, hakkasime ootama.

Aeg venis. Seda, kuidas me oma uut haridustemplit ootasime, missuguseid tundeid tundsim, missuguseid mõtteid mõlgutasime, eks seda tea meist igäuks ise kõige paremini. Siis kui välisseinad olid vaevalt pooleli, käisime teda vaatamas; isegi siis, kui ehitama polnud hakatudki, tulime siia, tegime kalkulatsioone valmisaamise üle, nägime ainult kivivirnu, esimesi valmis müüritükke — ja süda lõi kiiremini. Teadsime, mis sellele väljakule kerkib.

Õhtupooliti käisime siin läheduses võimlemas, ja kui juhtus enne tundi ajanatuke üle jääma, jooksime läbi pargi siia müüridele ja leidsime teisigi eest. Tulime siia päeval, tulime õhtul, seisime, vaatasime üle linna, tegime müüridel oma esimesed lauludki.

Aeg oli oodates pikk. Polnud enam kahtlust, et saame uue koolimaja, kuid — kunas? Eriti said seda hirmu tunda praeguste lõppklasside õpilased, sest vahepeal liikus kuuldusi mitmesuguseist raskusist. Kuid see mõte ei mahtunud meie peadesse, ei tahtnud nagu uskudagi, et pidime lõpetama enne, kui saime töötada nendes ruumides. Ja meie lootused ei petnud meid.

Jah, ilusad olid lootused, mida hellitasime, nüüd on need täidunud paremini, kui oletada julgesime. Igal on mees see vaimustus, see tunne, kui ta esmakordselt nägi neid ruume, seda saali.

Nüüd nõuab reaalelu vastavat suhtumist ja ümberorienteerumist uues olukorras. Ei saa igavesti imetella ümbrust, vaid peab end kooskõlastama ümbrusega, peame olema tublid ja töökad, et vääriksime uut hoonet.

Täna sel pidulikul aktusel ei suuda väljendada sõnades, mida tunneme, lihtsalt ei leia sõnu. Iga tänusõna tundub tühisena. Meie Õpilaskond, selle hoone pere, ei tea kaugeltki kõiki, kes on kaasa aidanud selleks, et meil on nüüd üks moodsamaid koolimaju Eestis, meie ei tea kõikide nende nimesid, kes on nii mõndagi teinud meie koolielu hüvanguks. Kuid olge tänatud, tuhat ja enam korda! Meie tänutunne on siiras.

Võtke siis veelkord kõik, kes on meie Õpilaskonna hääkäekäiguks kaasa aidanud uue koolimaja saamise näol, vastu meie koolide Õpilaskonna, meie, elurõõmsate noorte südamest tulev tänu!

Martin Annus

Uues koolimajas on lubatud ja keelatud

LUBATUD

1) Õpilasil on lubatud õppetöö, tantsukursuste, ringide koosolekute ja õhtupoolsete tundide ajal viibida uues koolimajas ainult tuhvliites. Tuhvliitel ei tohi aga mingil tingimusel olla kummitaldu.

2) Tuhvleid võib koolimajja jätta ainult vastava kotikesega riidevarna riputatult.

3) Koolipidudele on lubatud õpilasil ilmuda kingades. Enne tuleb aga kingataldades leiduvad naelad koputada vasaraga hästi sisse, et need ei rikuks koridoride ja saali parketti.

4) Söömine on õpilasil lubatud ainult söögisaalis. Kui mõnel õpilasel just pole võimalik söögisaali minna, siis koridoris süües tuleb seda teha nii, et midagi ei pudeneks põrandale.

5) Hilinemine on lubatud ehk teisi sõnu — vabandatav ainult sel juhul, kui omnibus või rong hilineb.

6) Koolipidudele on lubatud õpilasil kutsuda ainult korralikke tuttavaid.

7) Koolipidudel sosistamine, rääkimine ja naermine on lubatud pärast eeskava.

8) Peauks on õpilasile lubatud kasutamiseks ainult pidude ja hilinemise puhul.

9) Saalis asuvale lavale on õpilasil lubatud minna ainult kõrvalukse kaudu. Saalist kohe lavale hüppamine on kõvasti keelatud, sest sellega saab rikutud värvitud lavaäär.

10) Trepi käsipuid on lubatud kasutada ainult n. ö. erilise tarviduse korral, alatisel kasutamisel kuluks nende lakeeritud pind.

11) Klassis viibides on lubatud õpilasil istuda ainult omas pingis, s. t. pingis, mis on märgitud õpilase nimele. Eelmainitu võimaldab uue mööbli rikkumise korral kergesti leida süütegijat.

12) Õpilasil on vahetunnis lubatud jalutada ainult neis korridorides, kus tuleb järgmine tund.

13) Teisteks tundideks ettevalmistamine on lubatud ainult tunnis, õpe-

taja „silma all“ ja ta erilisel loal, mis küll tavaliselt lõpeb vastava viihiku või raamatu konfiskeerimisega ja üleandmisega õpetajale, kelle ainet ette valmistati. Nii on uues kooli-

majas kadunud ka võimalus teiste pealt mahakirjutamiseks ja ühtlasi seega „meeldivalt lubatud“ igal õpilasel hakata iseseisvalt ja hoolikamalt õppima.

KEELATUD

1) Keelatud on koolimajasse ilmuda õpilasil enne, kui nad on puhastanud oma jalad välisuksel — restil ja kijas — matil.

2) Keelatud on liulaskmine ahvatlevalt libedal parketil.

3) Keelatud on liikudes riivata seinu ja sõrmega kas kirjutada midagi seinale või katsuda seinu „värvikindlust“. Muuseas selle keelu juures pole õpetajail tarvis jälgida õpilaste kaugust seinast — korrariikujaid reedavad nende lubjast valged kuueseljad ja põlleviilud.

4) Keelatud on toolidega sõitmine, sest selle tagajärjel riknevad põrand, tool ja sein.

5) Keelatud on tunni ajal liialt „energiline“ istumine, sest laud peavad püsima kriidijoonel.

6) Portfelle lauale asetada pole lubatud. Portfellide „kodumaaks“ on lauasahtel.

7) Keelatud on paberitükkide loopimine põrandaile ja lauasahtlisse.

8) Radiaatorite juures asuvate soojenduskraanide käänamine on kõvasti keelatud. Keelu vastu eksimise tagajärg — järgmisel hommikul külm klass, milline asjaolu võib tingida „külmapühi“.

9) Pliiatsite teritamine on keelatud kõigis kohtades, välja arvatud prügikast. Samuti on keelatud sulepeadega žestikuleerimine, nende lahtiselt hoidmine ja tindi pritsimine.

10) Klassikorrapidajail on keelatud ilmuda kooli hiljem kui veerand tundi enne tundide algust.

11) Klassikorrapidajail on keelatud vahetundide ajal oma isiklike tarvete, nagu söömine, juustekammimine jne. rahuldamine, enne kui nad on täitnud oma kohustused. Klassikorrapidaja on kohustatud pärast kellahelinat ruttama otsekohe klassi, kus tuleb järgmine tund. Seal tal tuleb end õpetajale esitleda: „Olen

tänane korrapidaja,“ ja täita õpetaja poolt määratud kärke, nagu: avada aknad, puhastada tahvel; kui kõik õpilased on ära toonud oma portfelliid, lahkuda klassist ja lukustada klassiuks. Pärast esimest kella peab korrapidaja minema klassi, sulgema aknad ja siis tulema uuesti välja.

12) Kogu klassil on keelatud enne klassi minna, kui heliseb teine kell ja tuleb õpetaja, et alata tundi.

13) Keelatud on akende avamine, ilma et käepide poleks käänatud üles, sest muidu see aja jooksul veaks sügava vao aknalauasse.

14) Korrapidajal on keelatud enda tunni ajal mugavalt sisseseadmine, ta peab silmas pidama klassiaknaid, mis alatasa vett tilguvad. Ta peab neid kuivatama selleks määratud lapiga ja saadud vee väänama selleks klassi toodud ämbrisse. Eelmainitud toiming päästab nii mõnegi meist upumishädaohust, kuigi päästja ei saa Punase Risti aumärki, vaid ainult korraliku praktika kuivatamise ja vee väänamise alal.

15) Keelatud on tualettruumides olevatele käepesukaussidele toetamine või koguni nendesse istumine, viimasest ei saada just aru, miks õpilane peaks käepesukaussi istuma, kuid keelatud see on.

16) Veekraanide lahtiunustamine on keelatud.

17) Keelatud on tualettruumi veevärgist vee vägivaldne väljasikutamine, mille tagajärjel võivad puruneda õrnad portselanist käepidemed.

18) Keelatud on tualettruumis vee-reguleerimisnõudesse igasuguste esemete, nagu tikutoosid jm. pildumine kas kuritahtlikult või ulakusest.

19) Keelatud on uste avamine mingi muu vahendi kui ukselingi abil.

20) Keelatud on kõik, mis pole lubatud.

Hilda Kiik

Uue koolimaja avapidustused

Umbes viisteist aastat on meie eelkäijad unistanud uuest avaramast ja ajakohasemast koolimajast. Kuid alles meie võisime öelda 25. mail 1938. a., peale nurgakivi panekut uuele koolihoonele: „Meie ja meie eelkäijate kauaaegne unistus on täidumas!“ — Ja täiduski.

Nüüd seisab ta oma sisemises imposantsuses siin Karlova endisel jalgpalliväljakul, see kolme-, õigemini neljakordne hoone. Võime talle olla uhked, kuna uus hoone on moodne.

Vana majaga jätsime pidulikult jumalaga juba m. a. 9. dets. Humanitaarringi poolt korraldatud „Mälestuste-õhtul“. Enne jõule viimastel päevadel toimus kolimine, kus õppureil avanes võimalus kaasa aidata. Uut poolaastat alustasime külmal 8. jaan. hommikul juba uues majas. Tuleb märkida seda, et vaatamata —26°C pakasele puudus esimesel õppepäeval ainult 70 õpilast. Seegi aitab tõestada õpilaste indu ja huvi uue maja vastu, ei mallatud jääda koju, vaatamata külmale. Esimesel õppepäeval toimus väike avaaktus, mille järele pärast paaritunnilist õppetööd vabaneti selleks päevaks õppetööst.

Koolimaja ametlik avamine toimus 3. veebr. k. a. kell 11 hommikul. Pidulikuks avaaktuseks täitus kooli nägus aula külalistest, õpilasperest ja õpetajaist. Külaliste hulgas võis näha koolide peainspektorit J. Langu, insp. A. Kurvitsat, Tartu koolidirektoreist J. Adamsoni, V. Neggot, Rakvere Gümnaasiumi direktorit H. Jänest, linnainseneri V. Ontonit ja V. Tippelit, Ringkonnakohtu esimeest J. Sassi, K. L. Tartu Maleva päälikut kol.-lt. R. Aksi, ajakirjanikke, lastevanemaid, vilistlasi jt.

Mõni minut pärast kella ühtteistkümmet saabusid aulasse dir. V. Tubina saatel haridusministri abi V. Päts, linnapea dr. med. R. Sinka, linnakoolivalitsuse juhataja K. Luik ja linnanõunik J. Roo. Tulijad läksid oma kohtadele püstiseisvate õpi-

laste tugeva aplausi ja kooli orkestri marsihelide saatel. Aukülastele kinnitati rinda lilli.

Pärast avakoraali õp. dr. J. Taul rääkis lootuse tähtsusest, pühitsedes uue koolihoone usu, lootuse ja armastuse nimel koolihooneks. Ap. õigeusu kombe kohaselt pühitses uut koolimaja praost K. Kokla.

Selle järele linnapea dr. med. R. Sinka esines avakõnega, öeldes muuseas:

„Oleme kogunenud siia uue koolihoone aulasse selle kauni hoone avamisele ja õnnistamisele. Palun Teid vastu võtta minu ja linnavalitsuse parimad soovid Teie koolile! Usun, et keegi ei kahtle selle hoone väärtuses. Tänapäev on ajalooliseks tähtpäevaks, tõmmates piirid oleviku ja tuleviku vahel. Tulevikus saab õppetöö kujuneda paremini, soodsa tingimustes ja oludes. Täna pühitseme Eesti kooli võidukäigu tähtpäeva, kuna Kommertskooli arengul on suur tähtsus meie rahva elus.

Seni oldi halbades oludes, sest õppetöö pidi olude sunnil toimuma kahes eraldi seisvas majas. Ruumid olid väikesed ja kitsad, 500 inimese kohta tuli umbes 0,25 m² põrandapinda ja õhku jätkus igale inimesele ainult 0,8m³. Oli otse ime, et sellistes oludes tuldi toime. Vahepeal tekkis vastavates ringkondades mõte Karlova hooned ümber ehitada Kommertskooli tarvis, kuid sellest loobuti.“

Edasi annab linnapea ülevaate sellest, kuidas viimaks jõuti niikaugele, et saadi asuda praeguse hoone ehitamisele. Ühtlasi annab ta andmeid ja seletusi uue maja ruumide ja ehitusega seoses olevate kulude kohta ja kuidas saadi ehituseks tarvisminnevad summad. Koolihoones on 14 klassiruumi, aula koos lavaga võtab enda alla 230m², sama suur võimla, rida eriruumi, duširuumid, einelauaruum koos moodsa köögiga, riiehoiuruum jt. ruumid. Eelarve summast, 380 000 kroonist, on seni kulutatud 323 000 krooni, kuna ülejäänud

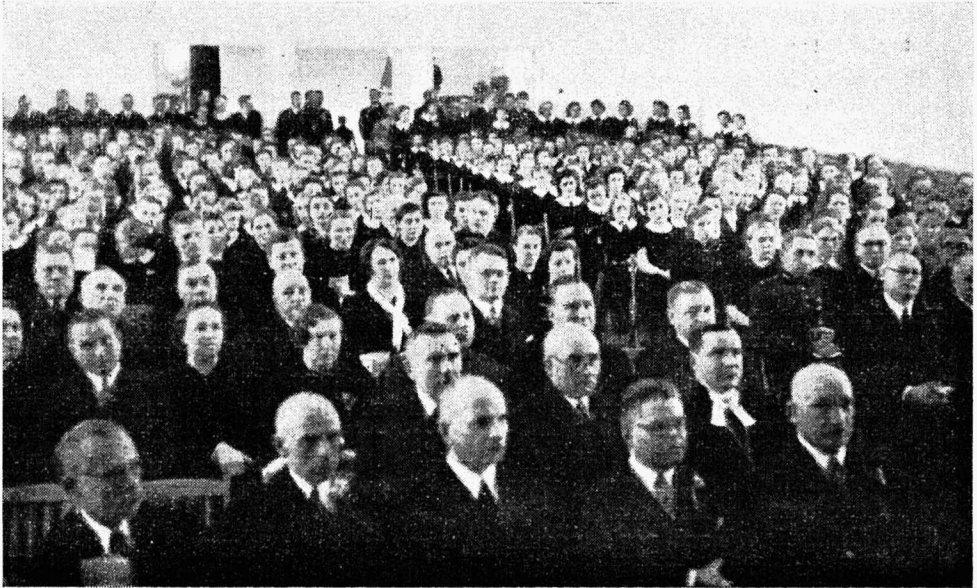
osa kasutatakse ehituse lõpuleviimiseks, nimelt maja on veel krohvimata, samuti on pooleli elukortereid sisaldav majatiib.

„Täna sel kooli avamisel tuleb tugevasti hinnata riigi mõju. Iseseisvusaja kestel on selleks tehtud palju, tuleb alla kriipsutada Haridusministeeriumi teeneid sel alal. Suurim tänu haridusministri abile härra Voldeemar Pätsile, kes on olnud innuga

ridusministri abile V. Pätsile, kelle kõnetooli asumist austatakse püstitõusmise ja elavate kiiduavaldustega.

Ministriabi ütleb oma kõnes muu seas:

„Eesti riik ei saa kiidelda koolimajade alal Vene jäänustega. On räägitud, et Eesti on väikeriik ja sellega seoses kerkib küsimus: „Kas olla? Siiski näeme ajaloost, et on väikesi rahvaid, kes on teinud väga

Aktuse üldvaade. Esireas istuvad (vasakult) ln. J. Roo, ln. K. Luik, dir. V. Tubin, linna-
pea dr. med. R. Sinka ja haridusministri abi V. Päts.

asja juures (kiiduavaldused). Tehtu eest Teile, härra Minister, linnavalitsuse suurim tänu.“ (Kiiduavaldused.)

Edasi avaldab linnapea tänu kutseoskuse dir. J. Kiivetile, endisele linnapeale kindral A. Tõnissonile, dir. V. Tubinale, märkides seda, et dir. Tubin on elanud kolm aastat vaid koolihoonele, pühendades uue maja ehitamisele kõik oma oskused ja kogemused. Linnapea avaldab tänu kõikidele asjaosalistele, kusjuures tänuavaldusi saadavad kestvad kiiduavaldused. Samuti teatab linnapea, et linnavalitsus on otsustanud päeva tähistamiseks annetada koolile kunstnik Utmani maali. Linnapea oma kõnet lõpetades annab sõna ha-

palju. Vaadeldgem Kreekat, kes on andnud eeskuju paljudel aladel. Rahvad, kes kannavad kultuuri, on eluõigusega. Ja suureks mureks meie riigi rajamisel oligi kultuuriasutiste, koolide asutamine ja korrastamine ning nende väljaarendamine.

Kui ma aastate eest külastasin Tartut, viibisin ka nende koolide keskel, millede uue hoone avamine on täna. Siis oli selge, et nimetatud koolide ruumid on väga kitsad. Kui ma kuulsin soove, et tahetakse saada uut avaramat maja, siis oli ka see selge, et seda pidi saama. Ja viimaks pandigi asjale alus.

Mul on heameel, et võin kaasa elada seda päeva ja võin tervitada kõiki: Tartu linnavalitsust, kooli direkto-

Haridusministri abi V. Päts avakõnet pidamas.

rit, lastevanemaid ja teisi (kiiduaval-dused). Minu soov on, et selles koolis võiks rahulikult töötada, soovin, et õpilased õpiksid seda uut kodu hindama, hoidma ja kannaksid selle kooli au kõrgel. Kool peab saama teiseks koduks, kust kasvavad väärilised noored. Tekib küsimus, kas aeg lubab meil rahulikult jätkata oma tööd koolis? Vaadates ringi näeme suuri raskusi. Riigid, kultuurid kaovad. Tuletukid ja säde-med katavad maad. Kas saab seda tuld kustutada? Pea ja selge mõis-tusega saab teha palju. Selge mõis-tusega me suudame oma rahvast hoi-da ja elada kultuuri hüvangule. Peame töötama rahulikult, peame hoidma kokku. Üksikut rukkikõrt võib murda, kuid kui kõrred on kok-ku seotud vihuks, siis on teda raske murda. Võib meilgi tulla suuremaid raskusi, võime sattuda veelgi kit-samatesse oludesse. Raskusi tuleb tulevikus ka noortele, kellel, kui nad on koolist lahkunud, tihti illusioonid purunevad ja pettutakse. Niisugu-seid raskusi praegustes tingimustes on palju. Kool ei ole selles süüdi, kui elus kõik hästi ei lähe, see on paratamatus. Loodame, et ajad pa-

ranevad ja saame raskustest üle. Üle raskuste helgib meile vastu midagi kõrgemat — armastus ligimese, rahva, isamaa ja ta hüvangu vastu. Avades seda uut maja ühineme kõik hümni laulmises.“

Aktusekõne pidas õp. dr. phil E. Krahn teemal: „Majandusliku kon-junktuuri muutuvustest“. Sellele järgnes kooli segakoorilt õp. O. Eo-mõisa juhatusel kolm laulu.

Järgmisena oli kavas Kaubandus-Ärinduskeskkoolile lipu annetamise tseremoonia.

Uus lipp tuuakse sisse orkestri marsihelide saatel ja õpilased tähis-tavad sündmust püstitõusmisega. Kaubanduskooli Vilistlaskogu esi-mees A. Kivi oma sõnavõtus märgib peopäeva tähtsust ka vilistlastele ja annab edasi Kaubanduskooli vilist-laste tervitused ja teatab, et Kauban-duskooli 30 aasta juubeli puhul on otsustatud annetada nimetatud koo-lile oma lipp, ühtlasi palub ta vai-mulikke lippu õnnistada.

Pärast lipu õnnistamist annab Vil-Kogu esimees A. Kivi lipu üle di-riktor V. Tubinale, avaldades loo-tust, et lipp kõiki ühendaks ning

Kaub.-Ärindusk. lipu üleandmine. Vasakul kaubk. Vil.-kogu esimees A. Kivi, paremal dir. V. Tubin.

Kaubandus-Ärinduskeskkooli poisid selle lipu all lähesisid tarbe korral vastu vaenlasele.

Direktor lippu vastu võttes hindab endiste õpilaste ühendust kooliga ja avaldab omalt poolt lootust, et lipu all jõutakse võidule.

Nüüd annab direktor lipu üle Kaubandus-Ärinduskeskkooli esindajale Valter Lepikule, kes lippu vastu võttes ütleb töötuse:

„Tartu Kaubandus- ja Ärinduskeskkooli õpilaste nimel töötan seda lippu ühtluse sümbolina kõrgel hoida ning selle lipu all kasvada ja areneda tublideks ja ustavateks kodanikeks, auks koolile ja toeks meie kallile Eestile!“

Järgnevad tervitused. Esimesena saab tervituseks sõna Maavalitsuse esindaja G. Reial, siis Kaubandus-Tööstuskoja Tartu esindaja adv. R. Truupõld, Lastevanemate Komitee esimees dr. H. Paris annab tervitusega koolile üle Lastevanemate Komitee poolt annetatud nägusa saarepuust einelauamööbli. Kommertskooli Vilistlaskogu esimees A. Peets pärast tervitust teatab, et Vilistlaskogu on annetanud kooli näitelavale eesriide. Järgnevalt tervitavad Kaubandus-kooli Vilistlaskogu esimees A. Kivi, Eesti Keskkooli- ja Gümnaasiumijuhatajate nimel dir. V. Neggo, Tartu asuvate gümna. ja keskkoolide juhatajate poolt dir. J. Adamson, J. Jänes õnnitleb Algkooli Juhatajate Kogu nimel, dir. H. Jänes toob tervitusi Rakvere Gümnaasiumilt. Veel tervitavad õpetajate Seltsi poolt dr. J. Tork, Tallinna Kommertskooli esindaja; meie õpilaskonna nimel tervitab õpilaskonna esimees M. Annus.

Kirjalikult oli samuti rahkesti tervitajaid. Teiste hulgas ülelinna-pea kindral A. Tõnisson, dir. J. Kii- vet abikaasaga, rektor R. Kaho, prefekt Roovere jt. seltskonnategelasi, asutusi, vilistlasi jm. Pärast tervitusi dir. V. Tubin oma lõppsõnas tänab veelkordselt kõiki ja rõhutab rahvusliku vaimu süvenemise tähtsust, soovides selleks tahet ja kordaminekut.

Aktus lõpeb ühislauluga „Eesti lipp“.

Sama päeva õhtul kell 19.00 toi-

Õpilaskonna esimees M. Annus tervitamas.

mus koolis avapidu külaliste ja õpilaste osavõtul. Külaliste hulgas oli näha ministri-abi V. Pätsi, linnapead dr. med. R. Sinkat, K. Luike, dir. Kii- vetit jt. Peokülalisi oli nii palju, et umbes paarisajal inimesel tuli minna tagasi, sest piletid lõppesid juba umbes veerand tunni pärast peale peo algust, see oli tingitud sellest, et suurem osa pileteist müüdi läbi oma õpilaste kaudu juba eelmüügil. Viimaseid pileteid müüdi ainult vilistlastele. Üldse võis piduliste arvu hinnata 850 inimesele.

Peo kavas oli koori ettekandeid, siis N. W. Gade „Murueide tütre“ I osa, soololaule hr. E. Kruudalt ja pr. L. Kopli-Viegandtilt. Õpilaste poolt esitati veel üks soolo- ja rühmatants. Ettekanded õnnestusid üldiselt hästi, samuti oli peokorraldus laitmatu. Lõpuks oli muidugi noorte poolt oodatud jalakeerutus, kus peaaegu kõik kohalolijad proovisid uue peegelsileda parketi libedust. Erakordselt suure publiku arvu tõttu oli võimaldatud tantsida ka võimlas, kuhu tantsumuusika kanti üle aulast valjuhääldajate kaudu. Meeleolukas pidu lõppes täpselt 23.30.

Uue koolimaja avapidustused on läbi. Rühmame taas igapäevast õppetööd. Tahaksime loota, et see ind

ja huvi, millega ootasime uue koolimaja valmimist, nüüd uues äsjavaalminud ilusas haridustemplis üha süveneks teistel aladel, mis on kasulikud meie hariduse omandamisel ja arenemisel. Meis kõigis keeb nooruslik värskus, ärgem jätkem seda energiat rakendamata „vaka alla“, vaid pühendagem kõik oma jõud tegevusse, võttes motoks vanasõna:

„Mida Juku ei külva, seda Juhan ei lõika.“ Külvakem seda energiat, sest selleks on meil nüüd võimalused. Kui paneme juba praegu käed külge, siis omandame ja kogume vilumust ja tegelikke kogemusi, milliseid võime tulevikus tõhusalt rakendada me kalli isamaa heaks käekäiguks ja tulevikuks.

Rich. Jurss

Kolimine uude koolimajja

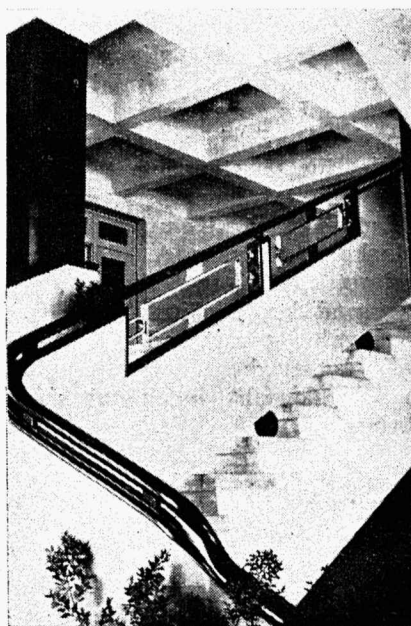
Juba mitu nädalat enne jõule hakkas elav askeldus ja kihin-kahin õpilaste seas. Igal pool räägiti uuest koolimajast ja ta võlust. Mõni rääkis nii, teine teisiti. Poisid rääkisid, et kuskil põõningul olevat mingisugune lasketiir, aga tuul pidavat tõmbama, nii et viib kuuli viltu. „Vaata, kus asi,“ arvasid tüdrukud. „Kas te siis paberist kuulidega lastete?“ See polnud muidugi hea, sest „rüütliid“ haavusid hirmsasti.

Igal vahetunnil oldi elavas vestluses uue koolimaja üle. Järjest arutati, mida uues koolimajas siis ja siis teha. Igaüks leidis ikka midagi huvitavat. Mõni seletas, et pole seal uues koolimajas mitte tinditilkagi. Kas olgu sul täitesulepea või vehi pliatsiga. Teine rääkis muheda muigega, et uues majas tuleb õpilasilennata — põrand ei kannatavat pealeastumist. Ent kui algas kolimine, siis ei olnud naljatustel enam otsa ega äärt.

Kõigepealt tuli tassida korvidega loodusloo- ja füüsikakabinetid igasugusest „träänist“ tühjaks. Nii siis tuligi, et läksime läbi linna nagu iisrael läbi Jordani uue koolimaja poole, igaühel kaenlas mõni öökull või mõtus. Asja tegi veel huvitavamaks tuul, mis kolimise ajaks oli päris korralikult tõusnud ja sakutas sabast mõnd püüd või koovitajat. Kolimise tõttu said mõnele õpilasele lindude hääledki selgeks, nagu isik ise nimetas, sest mõned möödujad olid väga agarad sul parajasti kaenlas oleva linnu häält imiteerima. Nii et isegi kasulik oli see jüripäev.

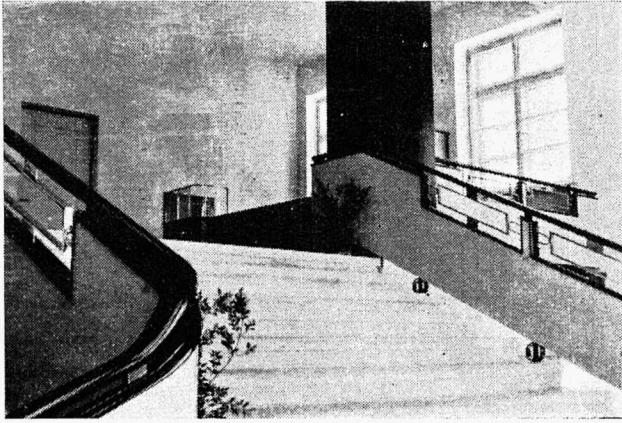
Suurem lööming tuli aga kaartide

ja raamatutega. Said kuhugi Kalevi tänavale ja ole lahke, raamatukimp lahti. Korja nagu sente tänavalt.

Uue koolimaja trepikoda.

Ja kaardid — nii mõnigi mööduja sai tunda, mis tähendab, kui kool kolib. Kui jõuti koolimajale lähemale, siis muututi pisut elavamaks, sai ju sooja ja uues majas natuke ringi vaadata. Värske värvilõhn lõi juba uksest vastu ja kuskilt kamandati: „Kallid maha!“ Muidugi — maha, siis maha. Üpris tore oli pehmetes kingades lipata mööda avaraid koridore. Paradiis võrreldes vanaga, ja mitte üksnes vanaga, vaid paradiis üldse. Ei tahtnudki nagu enam vanasse tagasi minna.

Uue koolimaja trepikoda.
Tagaplaanil kooli kooperatiivi
moodne sisseesad.

Kolimine käis täies hoos. Üks tassis kella, teine mingisugust pakki hästi „õrnade asjadega“, mistõttu pidid temast aupaklikus kauguses käima. Ja siis tuli kolimise põnevaim osa — toolide kandmine. Mõni mõtleb ehk, et mis põnev see siis ei ole. Aga palun väga, kuidas nii? Kui väsid ära, istu toolile, puhka ja pärast reisi edasi. Önneseen oli muidugi see, kes mõne klapp-tooliga kokku juhtus, aga kui hariliku tooliga kimpu jäid, siis oli pisut teine tunne. Aga niisugused puhkamised ei lõppenud igakord heaga, sest laiuke see kõnnitee siis on ja möödudajad lubasid kooli minna nurinat tõstma. Võeti siis jälle oma asjad selga ja kõnniti uue maja poole.

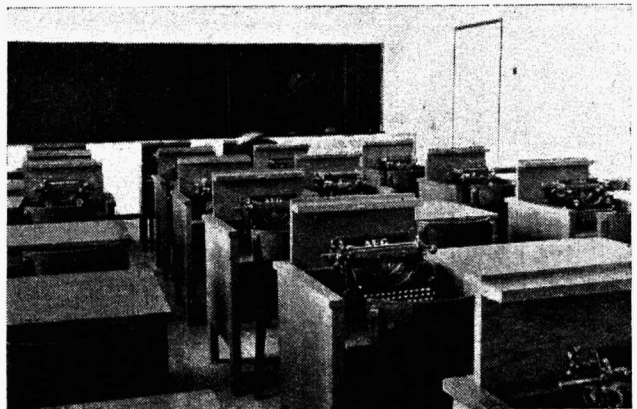
Kui parki jõudsim, hakkas tuul ülal vembutama. Nii mõnelgi õpilasel tuli mütsile manu joosta ja tagasi tules polnud ime, kui leidsid oma raamatukandami kohalt sipleva õpilastehunniku, sest pimedas komistatakse kergesti ja paljukese siis libe-

daga kukkumiseks või nn. lendamiseks vaja on.

Kui külm liiga tegi ja jalad väsima kippusid, siis sõideti sekka ka omnibusega. Aga ega igakord tahtud meid suurte kaardirullidega sõidukisse lastagi. Nii juhtus meil kord, et ajasime tohutute kaardirullidega ühel härral kaks korda kübara pingi alla. Viimaks soovitati meil omnibusest lahkuda. Väljusimegi õnnetute nägudega. Välja jõudnud, märkasime, et olime paraku õiges kohas, nii et soovitati ainult seepärast lahkuda, et mitte sihtkohast mööda sõita.

Kolimine oli ju väga lõbus ja huvitav meile õpilastele, veel huvitavam muidugi uus koolimaja. Aga kui vanast majast jäädavalt lahkuda tuli, siis oli pisut kahju. Nii armsaks oli ta saanud aastate jooksul. Raske südamega ütlesime siis vanale koolimajale jumalaga ja marssisime koju, et pärast jõule taas alata tööd, aga juba uues kauaigatsetud koolimajas.

Ellen Vasemägi

Eeskujulik masinakirjaklass.

len väsinud päevasest kärast, autode, vabrikute, rongide mü-
rast põgenesin, et leida rahu ööst, leida rahu ja igatsust
tähtevööst.

Mu akna taga aga lõõtsub tuul. Pikalt ja rahutult vingub ta kriitvalge
huul, suudeldes jäälilledega kaetud aknaklaase, milledele maalitud tonte,
lillelisi vaase, sõõre, pilvi ja ristiaet konte.

Pikal ja unetul ööl kuulen oma igatsuse laulu kaugel, mis kutsub ja
äratab suikuva valu. Hõbedast pisar langeb mu väriseval laugel. Olen
meeleheitel. Jumalat, õnnetu, palu!

Kõik unetud ööd lasuvad mu silmil nagu painajad ja tondid. Näe, taeva
verekarva pilvil põlevad nüüd punaleegilised tõrvalondid.

Raskete ja valuliste sammudega vari läheneb ja tahab haarata mind
külma ja niiske käega. Saatana õudne kari embab mind. Raskust täis
on rind.

Ära lange mu peale, kohutav vari! Tontide kari vaatab mu peale neela-
vate silmadega, naerab mulle näkku.

Külmade ilmadega kuulen lund krigisemas jalgade all. Ees pikk ja män-
didega kaetud lumevall. Seal näen oma igatsust, oma unistust punaste ja
nutetud silmadega.

Tõusvate murepilvedega algab elu viimane järk. Käsi värisev haarab
poomispaela. Kurat nii jälk istub ja naerab, kui tõmban kaela poomis-
paela oma igatsustele ja unelmatele.

Reaalsusse kaevate te mu igatsuse haua, kirstugi laua mu igatsuste külge
naelutate.

Pettumusist väsinud, tahan end peita, öö rüppe mure, valu heita.

Kui surevad mu igatsused, siis matke nad igatsuste saarele. Taeva veri-
punasele kaarele kirjutage nende surmapäev.

Lendab üksik vares. Langeb valget lund. Kell tiksus ja tunde taob mu
laual. Iga minut ja tund naeravad mu igatsuse haul.

Ärge piinake mind, mu muremõtte read, ärge rõhüge mu väsinud pead,
ärge võtke mult viimast elutahet.

Akna taga aga lõõtsub tuul, pikalt ja painavalt ulub ta kriitvalge huul.

Kalju Lepik

Majandusliku konjunktuuri muutuvusest

Koolimaja avaaktusel peetud kõne kokkuvõte

Aeg-ajalt tekivad ülemaailmse ulatusega majanduslikud kriisid. Need väljenduvad tootmise hulga ja väärtuse kahanemises, hindade languses, maksujõuetuste arvu suurenemises, töötatöliste hulga kasvamisest. Tööstuse ja kaubanduse surutisega ühineb harilikult majandusringkondade pessimism ja see kandub elanikkonna ringidesse, kes on jäänud puutumata kriisist otseselt.

Niisuguseid ülemaailmseid kriise on esinenud viimasel ajal aastatel 1893, 1907, 1920, 1929—30.

Vanasti otsiti sellele nähte selektusi majandusest väljaspool seisvatest teguritest, nagu laaduseõnnetustest (uputused, maaväringud), tehnilistest leiutistest, mis sundisid järele muutma tootmisviise, sõdadest, taudidest. Leidus isegi seletusi, mis tahtsid teha kriise sõltuvaiks päikesplekkidest.

Viimastel aastakümnetel on maksuvusele pääsenud vaade, et kriisid moodustavad ühe osa majanduselu korduvatest olukordadest: tööstuse ja kaubanduse mahu paisumine ja kokkutõmbamine järgnevad üksteisele teatud korrapärasusega. Majanduse tõus ja mõõn vahelduvad, moodustades nähte, mida võib teatud mõttes võrrelda liikumisega mööda ringi, — siit nimetus: majandusliku konjunktuuri (s. t. suhtelise olukorra) tsüklid.

Konjunktuuri tsüklid võivad esineda omaette kinnises tervikulises majanduslikus süsteemis, ilma et neid kutsuks esile mõjutised väljastpoolt. Kord olemasolevaid võnkeid hoiavad alles vabamajanduse enese seesmised jõud.

Võtame vaatlusele ühe tsükli. See koosneb kriisist, sellele järgnevast depressioonist ehk mõõnast, elustumisest ja tõusust ehk õitsengust, sellele järgneb teine tsükkel sama järjestusega.

Et siin on tegemist perioodiliselt korduva nähtega, siis on ükskõik, missugusest faasist ehk järgust me algame vaatlust. Olgu see depressioonaja lõpp. Seda iseloomustavad madalad hinnad, tööstuse ja kaubanduse väike maht, vähesed kaupade tagavarad, ettevaatlik ostmine, majanduslike ettevõtete väikesed kulud, piiratud raharingvool ja elastne krediititur.

Peatume mõne sellise iseloomustava joone juures. Kriisile järgnenud surutise ajajärgul on hinnad langenud. See on tingitud muuseas vähenenud kaupade nõudmisest ja suurte ladude sunniviisilisest likvideerimisest. Hinnalangus on kõige suurem toorainetel (mineraalid, puuvill, puit), vähem tootmisvaradel (masinad, poolvalmissaadused) ja suhteliselt kõige väiksem tarbimisvaradel.

Surutise lõpul on tööstuse ja kaubanduse kulud väikesed ja seda järgnevatel põhjustel. Esiteks, töötasu on väike, sest töötatöölisi on palju ja see võimaldab võrdlemisi madala tasu eest leida töövõtjaid, pealegi häid, suure töövõime ja oskusega töölisi. Teiseks, intressimäär on madal, kuigi tema miinimum järgneb alles tõusuajajärgu algul. Krediiti antakse seejuures ettevaatlikult, sest kriisiajast on veel meeles, kuidas krediitasutistel tuli leppida krediidi ainult osalise tagasisaamisega ja suurte summade mahakirjutamisega. Teiselt poolt on ka krediidi nõudmine depressiooni ajajärgul väike, sest langevate hindade ja väheneva töömahu juures ei taheta investeerida laenatud kapitali — kasu väljavaated on selleks liiga väikesed. Kolmandaks, tootmismeetodite efektiivsus (töövõime kasulikkus) on suur, sest eelmise õitsengu ajal on ehitatud uusi otstarbekohaseid tööstusi, kasutades viimaseid leiutisi ja rat-

sionaliseeritud (otstarbekalt lihtsus-
tatud) tootmisviise. Kallilt ja hal-
vasti töötavad ettevõtted on kriisi-
ajal suurelt osalt likvideeritud.

Kõikidel nendel põhjustel on töös-
tuse ja kaubanduse kulud väikesed.

Peatume nüüd kaubanduse mahu
juures. Ostjaskond on tagasihoidlik,
sest langevate hindade juures ei taha
keegi tagavarasid muretseda — „hil-
jem saab vahest odavamalt“. See
käib nii ostjaskonna kui ka kaup-
meeskonna kohta. Jaotikaupmees ei
hoia suuri tagavarasid, selletõttu ta
ei osta hulgimüüjalt rohkem kui tar-
vis; omakorda hulgimüüja ei anna
suuremaid tellimisi tööstusele. Esma-
järguliste tarbimisvarade müük ei
näita nii suurt tagasiminekut kui
püsivate tarbimisvarade oma (jalg-
rattad, mööblid, raadioaparaadid).
Ostjaskonna tulu on madalate pal-
kade ja osalise töötaoleku tõttu väike
ja see väljendub nii püsivate tarbi-
misvarade ostude tagasiminekus kui
ka hoiusummade kahanemises pan-
kades. Viimane tingib krediidi vä-
hemat ulatust ja on kaasamõjuv in-
vesteeringute vähesusele.

Kaubanduse mahule vastavalt on
ka tööstuse maht väike, kannatades
surutise all suhteliselt rohkem. Su-
rutise mõju kogutoodangu väärtusele
on kahekordne — hinnad on mada-
lad ja tootmishulk väike. Depres-
siooni mõju tootmise hulgale kipu-
takse tihti ülehindama — statistili-
sed andmed näitavad, et tööstuse ko-
guproduktioon väheneb ainult 10—
12% võrreldes keskmisega.

Kirjeldatud olukord mõõna lõpul
omab eeldusi tulevasele elustumisele.
Suur osa laene on kas tasutud või
kustutatud, suured tagavarad (laod)
likvideeritud, ostjaskonnal tagava-
raks muretsetud kaubad ära tarvita-
tud või, mis puutub püsivatesse tar-
bimisvaradesse, kulunud, hinnad on
kiiremini langenud kui palgad. Vii-
mane väide käib iseäranis kindlapal-
galiste kohta.

Nüüd on tarvis ainult väikest tõu-
get, et majandusarengut käima panna
vastupidises suunas.

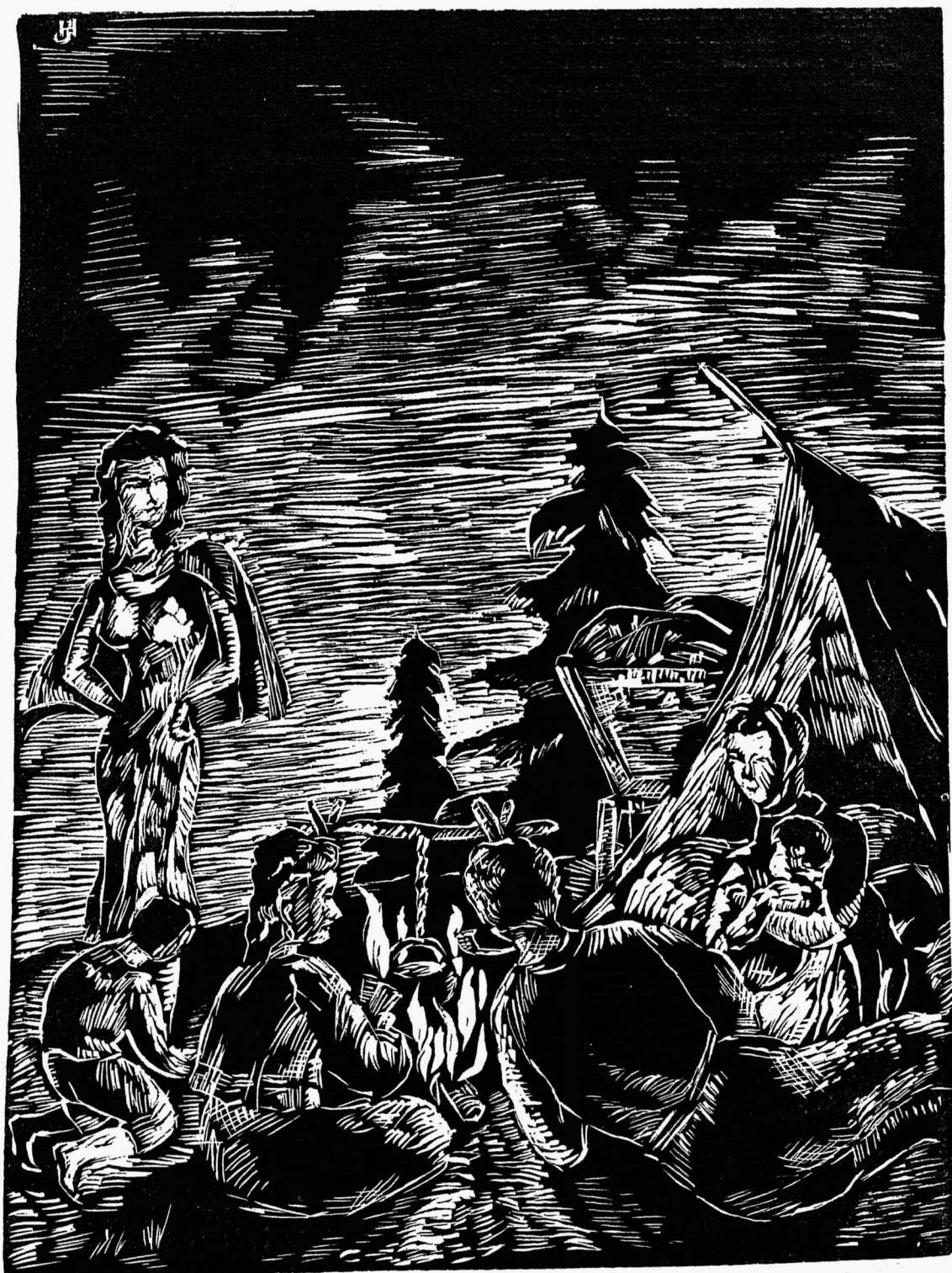
Kui kusagil algab suurem ehitus,
näiteks raudtee või mõni uus töös-

tus, siis tõuseb nõudmine tööle ja
materjalile. Suurenev nõudmine ehi-
tusmaterjalidele suurendab nende
tootmist, mis omakorda tingib suu-
rema hulga inimeste tööle rakenda-
mist. Tööliskonna tulu tõuseb ja
sellega ka nõudmine tarbimisvara-
dele. See omakorda mõjustab jaoti-
kaupmehe tellimisi hulgikaupmehelt
ja kandub sealt edasi tööstusele ja
sealt edasi toormaterjali tootmisele.
Tööjõudude nõudmine kasvab ja nii
algab protsess, mis iseennast mõjus-
tab elavnemise suunas. Vaatlused
on näidanud, et sellises olukorras
reageerib kõige kiiremini toormater-
jalide tootmine ja suurtööstus. Töös-
tus peab oma produktiooni rohkem
suurendama, kui see vastaks tarbi-
mise tõusule, sest ostjaskonna kas-
vava nõudmise puhul kalduvad kaup-
mehed oma ladude paisutamisele.
Ehitustegevus on üks esimesi, mis
näitab elavnemist, sest madala int-
ressimäära juures on investeerimine
tasuv.

Majanduse ulatuslikule tõusule
järgneb mõne aja pärast ka hinna-
tõus, see jääb aga ajaliselt eelmisest
maha. See on ka arusaadav, sest esi-
algu on produktiooni kasvamine seotud
suhteliselt vähenevate kuludega.
Kui mõni ettevõtte töötas halval ajal
ühe vahetusega ja läheb järkjärgult
üle kahele ja kolmele vahetusele, siis
vähenevad suhteliselt üldkulud (võla
intress, ametnikkude palgad, amor-
tisatsioon, mitmesugused maksud),
sest osalt nad ei muutu üldse, osalt
aga palju vähem kui toodangu hulk.

Ka psühholoogiline tegur avaldab
siin oma mõju, sest kardetakse hin-
natõstmisega takistada algavat kaua-
oodatud elavnemist.

Mõne aja pärast järgneb aga para-
tamatult hinnatõus. Kui tööstus töö-
tab jälle täiskoormatusega, siis on iga
edaspidine toodangu tõus seotud uute
sisseseadete muretsemisega, uute ehi-
tiste püstitamisega ja sellega saa-
duste kallinemisega. Ka nõudmise
ja pakkumise vahekorra muutus ei
jäta pikapeale mõju avaldamata hin-
natasemele. Tõusvate hindade juu-
res hakkab ostjaskond tagavarasid
muretsema, kartes edaspidist hinna-

Helga Jänes

Mustlased

tõusu, ja kaupmeeskond suurendab ladusid, lootes suuremale kasule.

Statistilised andmed näitavad järgmist hinnatõusude järjekorda: hulgi-müügihinnad tõusevad kiiremini ja suuremal määral kui jaotimüügihin-nad; hulgi-müügil toorained kallinevad kiiremini ja rohkem kui tööstus-saadused; toorainetest mineraalid ja metsasaadused reageerivad kiiremini ja suuremal määral kui põllu- ja kar-jasaadused; tööstussaadustest toot-misvarade hinnad on tundlikumad kui tarbimisvarade hinnad. Hinna-tõusule järgneb loomulikult töötasu tõus, kuigi see jääb ajaliselt eelmi-sest maha.

Et nii toodangu paisumine kui ka hinnatõus mõjutavad selle väärtust samas suunas, siis on arusaadav, et krediidinõudmine näitab suurt tõusu ja sellest tingituna tõuseb intressi-määr. Kasusaamise väljavaated on aga nii suured, et see ei takista investeermist. Niisugusel majandus-likul tõusu- ja õitseajal valitseb pii-ritu optimism.

Sellises olukorras peituvad aga juba järgneva kriisi eod.

Tööstuse kulud näitavad pidevat kasvamist, sest toorainete hinnad, töötasu, üldkulud ja intressimäär näitavad pidevat tõusu. Sellele vasta-valt peaksid ka hinnad pidevalt tõus-ma. See ei ole aga, nagu me varsti näeme, alati võimalik.

Tööstus on paisunud mitte ainult tarbimise kasvu arvel, vaid ka ladude suurendamise tõttu. Kui siin on saa-vutatud teatud piir, ei või tootmine toimuda enam samas tempos, seda enam, et ka ostjaskond on ennast va-rustanud tõusuaja algul tagavaradega ja püsivate tarbimisvaradega.

Kui tööstus jätkab toodangut sa-mas ulatuses, siis tekib paratamatult üleproduktatsioon ja toodete kuhju-mine lattu. See nõuab suurema kre-diidi kasutamist, mis kõrge intressi-määra puhul võib aga muutuda kah-julikuks. Niisugusel puhul katsu-takse ladu vähendada; see osutub aga tihti võimalikuks ainult hinna-alanduse tõttu. Siin on meil üks nähe, mis räägib piiramatu hinna-tõusu vastu. Mitmel alal hinnatõus

jääb kuludetõusust maha selletõttu, et hinnad on pikemaks ajaks kind-laks määratud ja ei lase ennast muu-ta päevast päeva (näiteks raudtee tariif, elektri hind). Kindlapalga-liste ostujõud on suhteliselt vähene-nud ja seetõttu väheneb nende arvel ka kaupade nõudmine.

Tõusuajajärgu lõpul tekib olukord, kus toodang võrreldes tarbimisega on liiga suur ja laod üleproduktasioo-ni tõttu tulvil täis. Sellejuures on toodetud kallilt. Krediidinõudmine on suur ja intressimäär kõrge; inves-teerimise tasuvus muutub küsitavaks. Esimesi alasid, mis reageerib tekki-nud olukorrale, on ehitustegevus. Tema vähenemise tõttu kaotab osa töölisi tööd ja materjalide nõudmine väheneb. Loomulikult ei soodusta see pingelise olukorra lõdvenemist.

Nüüd, kus ühelt poolt üleprodukt-sioon ja teiselt poolt krediidinappus on pidurdanud majanduselu edaspi-dist paisumist, on olemas eeldused järgnevale kriisile. Kui siis kusa-gil toimub mõne suurema ettevõtte sundlikvideerimine, siis see võib kaasa tõmmata ka teisi ettevõtteid. Järgneb tööjõu vallandamine, ostu-jõu vähenemine, hindade langus, võl-gade sissenõudmine ja sellega seos-ses maksujõuetuste arvu järsk kasv. Üldine pessimism, mis mõnikord on isegi seotud börsidel tekkiva paani-kaga, aitab kriisi kiirustada ja süven-dada.

Sellele järgneb likvidatsiooni aja-järk langevate hindadega ja kahane-va tootmisega, töötasu langusega ja töötatöölise arvu kasvamisega.

Oleme jõudnud oma vaatlusega ta-gasi lähtekohta. Edasi võivad näh-ted areneda samas järjekorras. Kon-junktuaari tsüklid ei sarnane ükstei-sele täpselt. Nende ajaline ulatus ja üksiknähete intensiivsus erinevad, püsima jääb aga teatud tõusu ja mõõna järjekord ja see tõsiasi, et tõusuajal majanduslikud elemendid mõjutavad üksteist vastastikku kasvu suunas, kuna depressioonialjal vastas-tikune mõjutus soodustab kahane-mist.

Muidugi on antud kirjeldus, vas-tavalt piiratud ruumile, ainult üld-

jooneline, kuna üksikasjalikum analüüs nõuaks üksikute nähete täpsemat kirjeldamist ja põhjendamist. Ei kuulu selle kirjutise raamidesse ka konjunktuuri muutuvuse uurimine riigimajanduse seisukohast, kuna see nõuaks täienduseks eelmisele veel riigi majandusliku struktuuri ja majanduspoliitika arvestamist.

Majandusliku konjunktuuri muutuvuse küsimus on niivõrd tähtis, et terves reas riikides on asutatud

konjunktuurinstituudid, mis tegelevad vastava materjali kogumisega, tema matemaatilis-statistilise ümber töötamisega ja saadud andmete põhjal võimaluse korral ka lähema arengu ettekuulutamise. Esimene sellelaadiline asutus on Ameerikas 1917. a. ellukutsunud Harvard University Committee of Economic Research. Tallinnas on Konjunktuurinstituut asutatud 1934. aastal.

E. Krahn

Oh Issand, tule alla, heida armu!

Inimene: Oh Issand, heida armu! Kuule, kui su sulane sind ahastuses appi hüüab! Tule alla ja halasta!

Issand: Ja miks siis kisendad sa kui pöörane ja segad mu rahulikku und?

Inimene: Oh Issand! Miks räägid veel unest ja rahust! Miks nimetad veel sõna, mis leidub ainult muinasjutus? Issand, kas sa ei näe, kuid võitlevad inimesed, kas ei kuule sa vaevatute hädakisa?

Issand: Ma kuulen. Ja mõndagi kuulen, ent seda ei kuule, mis tahaksin. Ei võitle enam ükski minu nimel, ei kanna enam keegi ristimärki oma väelipul ja minu sõnu südames.

Inimene: Aga, oh Issand, kas pead siis sina ka verejänus kättemaksuplaane hauduma? Halasta, oh Issand! Tule ise alla, tule vaata ise, kuid tapetakse inimest, vaata, kuid lõigatakse ära ta pea, kuid rebestatakse jäsemeid, kuid kistakse narmasteks ta süda. Oh Issand, vaata neid jäledaid ajupritsmeid kahurisuudel, vaata vereloike maas ja verelaike inimeste kätel, nägudel, silmiski. Ütle, kas on need veel vennad, kelle loonud su Isa oma näo järgi? Miks ei tule sa siis ise ega lunasta meid?

Issand: Kuula, oh inimene, ja mäleta mu sõnu: ma tahan ära hävitada selle soo, et ükski ei pea pääsema, ja uue soo tahan ma teha, kes on parem kui praegused inimesed.

Inimene: Kas ei või, oh Issand, sa halastada veel neile? Miks on nad siis loodud, kui nad pole head? See on siis su Isa süü, kes tegi nii halva inimese. Miks peavad su Isa lapsed nüüd hirmsas heitluses hukkuma, miks peab süütuid lapsi tapetama, neitsikesi naerdama ja miks peab veri pimestama ka nende silmi, kes veel pole muutunud jõhkraimaiks metselajaiks! Miks peavad needki kannatama, kelle süda veel pole kasvanud kinni umbusalduse ohakaisse!

Issand: Sellepärast, et te kardate. Sina vilets! Ikka pead sa vigu otsima teiste juures, isegi mu Isa püha nime julged sa suhu võtta, selleks et teidagi süüdistada. Miks pead sina süüdistama? Vaata kordki ka iseend — kas on puhas su süda, kas väärid sa minu armu! Ainult su südame kaudu ma saan sulle appi tulla. Millisena tahad näha sa teisi, selliseks pead sa ise enne saama. Ma ei hävita teie sugu, kui leiän kellegi, kes mu meelega pärane. Te kardate surma, te värisete, halisete, virisete. Ka siis, kui teil hea on, ei anna te mulle rahu. Ka siis, kui küllus te ümber, pean kuulma teie halisevaid palveid ja nägema võltsi ahnust teie südameis. Ja sellist viletsat inimest ei taha ma ise tappa. Ei taha lasta osaks saada talle rõõmu, tulla koos minuga Paradiisi. Tapke siis ise endid, tapke, kuni hävib see ussisugu! Tapke, kuni siiski ehk leidub ka mees ja

naine, kes ei karda seda hävingut, kes ei mana võltsvagadust oma huu-
lile, kes räägivad, mis arvavad, ja ar-
vavad, mis ütleb süda, kus pesitsevad
minu mõtted. Nad peavad julgema
käsikäes astuda vastu kõigile elu eba-
võrusile, kartmata hävingut. Sest
ma olen öelnud: kolm jääb — usk,
lootus ja armastus, aga suurim neist
on armastus. Ja kui ma tõesti leian
inimesi, kes suudavad loota, suuda-
vad uskuda ja julgevad veel armas-
tada, siis tahan ma suureks lasta saa-
da nende sool ja siis tahan ma ise
tulla alla ja aidata.

Inimene: Oh Issand, mis peame me
tegema? Oh Issand, kas peame su-
rema?

Issand: Jah, surge siis ja surge
surmates! Tapke, sest nüüd on kat-
kenud ka minu kannatus!

Inimene: Issand, kas oledki sa sa-
ma Issand, kes kunagi elas maa peal?
Issand, sa õpetasid meid armastama,
armasta meid nüüd ise sa! Sa vai-
kid, oh Issand! Või pole sa see, kel-
leks sind peame? Oled sa ehk Saa-
tan, kes võitnud meie hea Issanda ja
irvitad nüüd meie üle? Ütle, oh
Issand — oled see veel tõesti sina?

Issand: Sa viletsaim olevus — kõi-
gis pead sa kahtlema! Kus on su
usk?

Olen see, kelle sa arvad mind ole-
vat. Kuni arvad, et olen Saatan, siis
jäängi selleks. Alles siis, kui usub
inimsugu minusse kui Issandasse, al-
les siis, kui võetakse mind oma sü-
dameisse ja pähe neid mõtteid, mis
mina õpetanud — siis, jah, tahan ma
alla tulla ja armu heita.

Harjo Tari

Maru

*Kord kuulsin, kui piitsutas maru
mu aknaid ja keldri ust —
siis pärisin eneselt aru
ja mõtteid mul täitis tusk.*

*Miks piitsutad, piitsutad, maru,
mu aknaid ja keldri ust?
Miks ikka ei saa sa aru,
et nii teed mu õnnetuks!*

*Sest nagu ma kuulen su lõõtsu,
näen armutult painduvaid puid,
siis tunnen ka tubades õõtsu
ja silme ees murdunud luid. —*

*Oh, vaiki, hinge maru,
ja ära mässä nii,
sa peaksid ju saama must aru
kas nüüd või ei iialgi...*

Ellen Vasemägi

Jällenägemine

Sügisöö.

Taevas on must. Metsik maru paiskab külma vihma pladinal porile, kust see piiskadena üles hüpeldes koguneb veeniredeks, ojadeks, sealt kraavidesse ja liigub vahutades edasi. Tuul murrab metsa, sasib puude ladvus, vilistab tüvede vahel mööda metsaalust, vaikib hetkeks ja läheneb siis uuesti mühisedes. Põrgates vastu puid otsib ta uusi väljapääsuteid, kuni on leidnud sihi, tormab ikka edasi ja edasi, metsast välja.

Hurraa! Siin algab taas elu. Uue hooga vihiseb tuul üle lagedate väljade, vilistab majade varjus, ehmatav magavat koera, kisub katusest tuusti õlgi ja pillub ümberringi laiali. Müristab poollagunenud luugi kallal, rebib selle lahti ja paiskab vastu seina prantsatades puruks ning tükid lendavad porri. Kolistab siis tühjas küünis, poeb räästa alt välja ja võidutseb ja raevutseb edasi.

Maruiili möödudes ajavad sügistormides karastatud puud ohtes oma pead sirgu ja nagu sügav ohe käib läbi metsa. Nad on näinud palju torme, neile pakub lõbu võidelda. Aga uuesti läheneb kauge kohin, läheneb, muutub mürinaks, terve mets ägab ja raksab, kõrged kuused painduvad, võitlevad. Kuid hirmsad on sügistormid ja pimedad, ääretult öudsed.

Piki mässavat metsaalust liigub pikkamisi üksik ratsanik. Hobune on ilmselt väsinud ja tükitab tihti komistama, kuid virgub siis äkilisest raksatusest ja sörgib sõita. Ratsanik tunneb teed ka nüüd, pimedal südaöösel. Siin on ta poisikesena karjas käies kuulunud karjakellade helinat, siin on ta unistanud. Nüüd on ajad muutunud, mets ei kohise enam nii tasa ja kutsuvalt, ei kuule üksikuid karjakellade till-tall, ei. Maru möirgab ja mets on vihane, karjakellade asemel suriseb kõrvus kahurimürin. Kuid armsaks on jäänud mets talle nüüdki, südamelähedane on ta vihasenagi.

Külm vihm langeb hooga puudelt vastu nägu. Sinel on katki, paar rebenenud lappi lipendavad tuule käes, mis hoovusena jookseb mööda metsaalust.

Tuul muutub kõvemaks, vihmapiisad löikavad näkku, löövad korraka läbi märgade riiete ihuni — ta on jõudnud metsa äärde, kust teerada tõuseb märke. Hobunegi aimab vist ratsaniku tundeid ja hakkab sundimatult hirnatades piki mäekülge üles traavima. Seal peab lamama ta koduküla, kuid — kas ongi teda alles veel? Aasta on sõjaajal pikk aeg. Oh sügisöö, miks oled sa nii armutu ja pime, taevas, selgine hetkeks, et saaksin näha oma isamaja!

Aga edasi ulub maru...

Rinnas suriseb imelik valu ja õrnus, süda on muutunud otsekui kandleks, mille keeled helisevad nägematute sõrmede puudutamist. Imelik uskumatu lugu: ta ees lamavad kodu nõlvastikumaaad, ta jalgade all on kodu muld. Nagu kobarais oksad langevad mälestused üle ta pea. Kauged on nad ja lähedased ühtlasi, mida kaugemad, seda ilusamad.

Aa — sealt paistab väike tuleke. Hurraa, seal on mu kodu!

Ta on äkitselt muutunud nii ettevaatatuks. Ainult üks teadmine tormab ta peas: nüüd saan üle aastase äraoleku jälle koju. Sundides hobust kiirele galopile ratsutab ta mäenõlvakust alla.

Nüüd peab jalgsi minema. Tarvis ettevaatust. Seob hobuse majadest tükk maad eemal asuvasse kaasikusse ühe puu külge ja astub mööda tuttavat teed majade suunas. Koer ulub kaeblikult, pikalt, nagu kaebaks ta inimestele halva ilma ülekohut.

Peaks olema juba kesköö paiku, kuid tuli ikka veel põleb.

Ta astub akna alla ja vaatab sisse. Ema istub ahju ees ja ketrab, kuna isa või vend, võimatu on poolpimedasse nurka siit tunda, pikutab naril.

Ah — siin elatakse inimese moodi, kuid kas elab tema kui inimene? Siin

Aita Kars

ollakse rahul, kui päevatöö on korralikult tehtud. Aga missugune on tema töö? Mida rohkem inimrääk-laid näed ja mida enam teisi selleks muuta suudad, mida rohkem valust moondunud nägudega inimolendeid su kuulide all vajub, seda vapram oled.

Ah, kui vastik on niisugune elu. Kas ta ise ongi enam inimene? Võib-olla paistab ta vanematele hoopis võõrana, vahest on ta inimlikud tunded ammu nürinenud. Kui siin lõikab keegi noaga sõrme, on teine abiks tal haava kinni sidumas. Tema tööpõllul sirutuvad tuhandes surmavalt haavatute käed ahastavalt üles, et paluda tilka vett.

Valus on end näidata kodustele võib-olla tunniks või paariks. See on vana haava uuesti lahtirebimine.

Ta katsub ust. See on lahti. Eestuba on pime, vokiurin on lakanud, vist kuuldi ta tulekut. Ta jätab oma püssi siia, hirmus on minna koduste ette, püss peos.

„Isa! Ema...!“ „Volli...“

Küdeva ahju valgus heidab tontlikke varje seintele kaelustavast emast ja pojast, kuna isa vaatab teda ikka veel nagu lummutust, pooleldi uskumatult. Toas valitseb äkitselt vaikus, igäihte valdab tunne, mida ei suudeta sõnades väljendada.

„Tere, isa!“ „Volli, poeg,“ ja kaks mehekätt pigistavad teineteist tummalt, tugevalt.

„Isa, mu hobune on koplis kase küljes kinni. Kui „õhk puhas“ ja tallis natuke ruumi, siis too ta sealt külma ja vihma käest. Ta vaeseke on ju väsinud.“

Ema ei tea äkki enam, kuhu minna või mida teha. Kas on pojale enim kuivi riideid vaja või süüa.

Kuna Volli ümber riietub ja sooja ahju ees oma keha kinnitab, on isa hobuse talli pannud ja astub tuppa.

„Aga kus siis Rein on? Kas teda polegi kodus?“

Vaikus... Ema silmad valguvad vett täis, kuna isa hakkab taskust asjatult midagi otsima.

„Ega ole kodus, jah. Ta läks ära..., juba 2 nädalat. Vaenlased viisid kaasa. Minu silma all virutati püssi päraga selga — ja läks. Ega vahest sina midagi kuulnud ei ole?“

„Mis, nad saatanud viisid mu venna ühes? Siis on mul enam põhjust neid vihata, siis ma ei kahetse, et olen muutumas loomaks.“

Tulin koju, et saada teateid, kas neid siinpool kandis näha on. Tahame homme või ülehommee ööl siit läbi minna ja neil taganemistee kinni panna, kui teised väeosad ründavad.“

„Mis? Kas sa siis päriselt koju ei jäägi? Ära, poeg, tee meile, kahele vanale inimesele, enam seda südamevalu! Kas sellest aastast veel küll ei ole.“

„Ei, isa, kunagi peab meie kodumaa puhas olema, isa, kunagi peame elama kui inimesed. Enne ei saa meie, sõdurid, rahu, kui tuleb aeg, kus pürrud löövad lõkkele. Siis, siis olen ma oma kohuse isamaa vastu täitnud.“

„Poeg, sa räägid raskeid sõnu, lööd valusad haavad vanemate südames-“

se... Ei tule sind keegi hoidma, kui ise enda eest ei hoolitse. Kas sul oma vanemate vastu üldse armastust pole? Kunagi olid sa teissugune, siis olime sulle midagi. Kas lähed sa siis parema meelega tapatalgule, kui et jääda koju abiks kahele vanale inimesele, kelle eluküünal võib iga minut kustuda? Kas sul siis kõik inimlikud tunded on kadunud? Kas sa ei näe, et isamaasus on üks inimkonna õudsem hullustus, mille järgi joostakse. Ainsaks sihiks on tappa, ja sina palud selleks Jumalalt jõudu. Kui sul on veel südames midagi vanemaarmastusest, eks siis jääd koju, kui ei, siis... võid minna...“

Hõõguvad söed heidavad tuppa hahkjat valgust ja soojust, kuna väljas tuul paiskab põriseses õunapuude oksa ja vihasagaraid vastu akent.

„Isa, sinu jutt on ülekohtune. Tahan teile olla hea poeg, kuid — ma lähen. Ärge mõistke mind hukka, kuid, uskuge mind, ma ei või teisiti, olukord dikteerib. Puhkan tunnikese ja asun siis teele, et jõuda hommikuks tagasi.“

„Eks tee nii, nagu südametunnistus käsib, võib-olla on see kõige parem.“

Heida nüüd natukeseks puhkama, oled ju puruväsinud, ajan sind üles.“

„Jah, olen hirmus roidunud. Kuid ärge mind üle tunni magada laske.“

Imelik, väsimus on nii suur, et ei taha end liigutada, kuid und ei tule. Rahutult viskleb ta naril, mõtted tormavad hullupööra peas. Silmade eest käivad mööda õudsed pildid möödunud, minevikust. Ebainimlikud, viimteni moonduvad lõustad, tardunud, kustunud pilgud, nagu krampi kistud. Kõrvus kumiseb sõjakisa, haavatute karjatused, surmaeelsed oiged. Kõik muutub üheks mustaks elamuks, kuskilt kostab veel voki tasast vurinat...

Siis jääb silm peatuma ühele mustale kagule ahju kõrval. Ta ei saa aru, kas on inimene või vari. Siis hakkab see pikkamisi kuid järjekindlalt tema nari poole liikuma. Pikkamisi eralduvad käed, kondised on nad. Miks lähenevad nad mulle,

Talvepilte

need vastikud käed? Liikmeist kaob jõud. Ikka kõvemini pigistavad kondised sõrmed ta kaelal, midagi lebab rinnal, õudsalt rasket, midagi painajalikku. Tahab virutada jalaga, käega — kuid luud-liikmed ei kuula sõna. Tahab karjuda, kuid häält ei tule. Jumal, kas ühtegi inimest pole läheduses? Ei kedagi — tema üksi... Kas tõesti on see lõpp? Kui tal oleks vaid natuke õhku.

Karjatab — ehmub ise ja ärkab. Vokk on seisma jäänud ning isa ja ema vaatavad teda kohkunud pilgul.

„Need on need sõja kummitused ja viirastused, mis on su meeled rikunud. See on vere hääl, mis ei anna sulle hetkekski rahu. Verine tapp, sõdade lummutus kutsub sind jälle,“ sõnab isa, kuna ema pühib silmi.

„Hea, et see oli ainult unenägu, aga kus mu püss, ma pean nüüd minema. Kus mu püss?“

Volli haarab püssi ja astub mõned sammud ukse poole.

„Jumal, Jumal — nad röövivad talt mõistuse. Sinu veri, poeg, on sõjas

mürgitatud," ja ema purskub uue hooga nutma.

Ema sõnad mõjuvad kui raudkülm vesi. Õigus, tal pole ju midagi seljas. Kahmab ruttu ahjukonksu otsast poolmärjad rõivad ja hakkab neid kähku selga ajama.

„Ema, ära nutsa, tulen mõne päeva pärast teid vaatama... Kuulete, keegi hõikas mind. Ruttu, ruttu! Jälle, kas teie ei kuule, kui mind hüütakse? Kes teab seda, et ma olen kodus?”

„Sa jampsid, poeg. Ei hüüdnud sind keegi, tuul ainult vilistab korstnas ja koer ulub.“

„Ei tea, kas juhtub midagi halba, mind kutsuks nagu seegi, süda peksab metsikult. Aga ärge minu pärast muretsege. Jumalaga, isa, jumalaga, ema. Kui saatus tahab, siis näeme varsti.“

Volli kontrollib püssi, lükkab kuuli rauda — igaks juhuks — viskab ranitsa selga ja astub üle läve mustavasse, tormavasse õhe. Tallis hirnab truud sõber. Isa on ka välja tulnud ja aitab sadulavööd kinnitada.

„Jää siis terveks, isa, ja rahusta ema, et ta minu pärast ei muretseks.“

Läks... Kapjade plaginat on porril veel natuke aega kuulda, siis on öö haaranud ta oma hõlma.

Volli surub mütsi sügavamale pähe ja kohendab salli kaelas. Ees öö, ees tormi lohav ulg. Süda vasardab peaaegu kuuldavalt. Mida peaks tähendama see imelik unenägu? Kui võtaks püssi pihku. Kuid — mis see on? Hobune norskab, ajab kahele jalale püsti ja oleks ta peaaegu sadulast maha paisanud. Ees seisab tume kogu.

„Käed üles,“ karjub Volli ja haarab seljast püssi, kuid hele tulekeel limpsab läbi öö, kõlab lajatus... Midagi verivalusat lööb vastu kõhtu... Hobune hüppab järsku ja ratsanik langeb kui niidetult porri, püss risti selja all. Pea hakkab ringi käima. Näeb, kuidas keegi astub lähemale, laskub põlvili ja tõmbab palitu varjus tikku.

„Volli...!“ Lõikav valukarjatus ehmatab momendiks eemalseisvat houbust.

„Rein... vend“ sosistavad haavatu huuled.

„Volli, armas Volli, ma ei teadnud ju, et see oled sina. Ütle, ütle, ega sa ei sure?“

Valu moonutab Volli näo. „Jah, vend, minu tee lõpeb siin metsaveerul. Tunnen seda. Tulin kodust... isa ja ema ootavad sind... vii ter...“

Valu katkestab uuesti rääkimise. Huulile ilmub midagi punast, sama, mida immitseb pikkamööda haavatud kohast kinnihoidva käe sõrmede vahelt. Hetk tumma valulist vaikust.

„Ka mina tahtsin koju minna. Sain põgenema ja toon kasulikke teateid, tulin terve öö. Aga vend, armas vend, räägi ometi, räägi paar sõnagi. Ütle, et sa mind vihkad, ütle...“

„Jah... tuleb kasutada viimaseid antud minuteid... rääkimiseks. Sinu peale, vend, pole ma pahane... Suren rõõmuga, kui tean, et tehtud töö kannab vilja, kui mõistetakse hinnata meie, surnute, tegusid ja mõtteid... Aga kui tuleb kunagi aeg, kus see iga tolli verega võidetud maad antakse käest võitluseta, siis... siis tulen ma jälle.“

Ta puhkab hetke ja algab siis uuesti, tasa, rahulikult.

„Palju on küntud kodumaa nurmedele leina ja muret. Seal on kääpaid kasvanud aegade unustusse, milliseid ei aima ükski hing. Seal on hauakünkaid tundmatuile, salamaetuile, trotsiga muldaheidetuile. Isa ei tea, kust otsida poega, ema ei tea, kus laskuda põlvili leinas. Rohtunud on rajad ja kattunud samblaga mättadki. Verine tapp on kaevanud sisemaa ainsaks laipade, kooljate hauaks. Kui teie... ei oska... hinnata meie tegusid, siis... ei anna teie meile hauas rahu, siis teame..., et oleme hukkunud... tühja... tuult... taga ajades...“

Haavatu hääl muutub ikka vaiksemaks, väga valuliseks, suust porri nõrguv veri segab ilmselt rääkimist.

„Mine Kääpa vallamajja, ütle... märgusõna... „19“ ja... „kõik... on... korras...“

„Volli, Volli! Räägi veel paar sõna, Volli... vend, armas vend.“

Külm higi katab ta meelegehti ja laupa. Algavad heitlused. Valumulid ilmuvad suunurkadesse ja terve

ta keha väriseb. Alatasa kiirenev rögin lõpeb surmaeelse krambiga. Südame liigutused tasanevad ükshaaval, muutuvad kordkorralt umbmäärasemaks, nagu tühjenev purskkaev, nagu rauged kaja. Ja kui ta viimast korda hingab, usub ta avanenud taevas nägevat koitvat vabaduspäikest, mis päästaks ta siit porist.

Torm rebib nagu vihas pilvi mahult taevalt, läbi metsa käib salalik ja

sünge kohin. Jämedad vihmapiisad peksavad kahele läbimärjale poris lamajale vastu nägu.

Ah — missugune pimedus, kui sügav pori. Issand, kas Sa ei näe, kui pime siin on! Issand, tule alla ja vaata neid kahte seal poris. Ja kui Sa kord tuled, siis too kaasa natukene valgust ja rahu, sest siin on torm ja hirmus pimedus.

Martin Annus

Asta Teder

Kevad tuleb

Hirm

*Kuis hirmul on suured silmad
ja tohutud hambad suus,
ta pureb su südame lihas
ja teritab hambaid su luus.*

*Ta pimestab päeval su silmi
ning öösi lööb valku su ees,
käib hilju igal pool ringi
ja elab — sus eneses.*

Ellen Vasemägi

Laul öös

*Nüüd tasa mu aknale koputab öö,
end hõljutab kuu kuldses meres.
Puupungadel kahvatab rohekas vöö.
Öö tungleb nüüd minugi veres.*

*Laul kiikuvais lehis, öös pakatab pung
ja purskuva allika veerel
täis rõõmu ja vallatust rahutu hing.
Laul tukkuva linnugi keelel.*

*Pea tähtede juurde on tõtlemas ring,
mu ihade soovide pilvi.
Kuult vajunud kuldne ja helendav kild,
toon'd igatsust, pisaraid silmi.*

Kalju Lepik

Üks vabaduspäev

Ma ei mäleta enam, mitmes Vabariigi aastapäev see oli, aga igatahes oli ta siis, kui ma veel koolis ei käinud. Oli külm veebruaripäev, kui ma isaga sõitsin maale vanaemale külla. Seal pidi toimuma ka langenute mälestussamba avamine. Juba hommikul vara asusime teele. Külmi oli nii kõva, et lumi reejalaste all kaeblikult riuksus. Mets, mille läbisime, oli härmatanud ning kuuskede oksad olid maani paindunud lumekatte all.

Keskpäevaks jõudsimme kohale. Rahvast oli külmast hoolimata palju kogunenud mälestussamba avamisele. Kui me sinna jõudsimme, mälestati parajasti langenuid. Päike kuldas juba avatud samba pronkstähti. Lageda ma veel tol ajal ei osanud, aga numb-

reid tundsin küll. Sambal seisid aastaarvud 1918—1920. Paljud naised hoidsid taskurätte silmade ees, nad nutsid vist oma langenud mehi, vendi ja poegi, kes vabaduse eest olid andnud elu. Ka mulle tikkus nutt, sest oli nii harras ja pühalik tunne mõelda neile, kes kord täis noorustuld olid läinud vabaduse eest võitlusse ja seal kaotanud elu. Kui avamistalitus lõppes, lahkusime vaikselt, kuid siiski rõõmsalt, et meie võisime elada omal vabal pinnal.

Õhtul sõitsime tähtede särades jälle koju.

Siis ma ei mõistnud veel kõike seda, kuid hiljem — kasvades sain teada, kui võrratult suurt tähtsust omab sõna „vabadus“.

Erika Jürgenson

Unistus Veneetsiast

*Veel hõljudes libiseb gondel
ja heliseb armunu laul.
Ees mustendab kividest rondell.
Puul sahistab salalik faun.*

*Tuul soojasti, aeglaselt puhub
ja helendab marmorist loss.
Vett loksudes gondlisse uhub.
Linn heliseb, lõbutseb mass.*

*Kuu sinises, mõõtmata meres,
lööb helkima sinise vöö.
Mul midagi pakitseb veres,
vist sütitan'd lõunamaa öö.*

*Lööb särava tuledest rondell.
Puul sahistab salalik faun.
Veel aeglaselt libiseb gondel
ja heliseb armunu laul.*

Kalju Lepik

POLEEMIKA

Kas oli ta kangelane?

22. detsembril 1939. a. teatas Inglise teadeteagentuur Reuter lühidalt: „Admiral Graf Spee“ komandör kapten Hans Langsdorf leiti surnult lamavana põrandale laotatud Saksa lipul.“ Eelmisele sõnumile lisandus kohe Saksa mereväe ülemjuhatus avaldis Berliinist: „Sõjalaeva „Admiral Graf Spee“ komandör mereväekapten Hans Langsdorf ei tahtnud üle elada oma laeva hukkumist. Truuna vanale kombele ja kasvatusale ohvitserkonnas, kuhu ta oli kuulunud peagu 30 aastat, tegi ta selle otsuse. Pärast seda, kui ta oli viinud kindlasse kohta temale usaldatud meeskonna, pidas ta endale määratud ülesande lõpetatuks ja järgnes oma laevale. Mereväekapten Hans Langsdorf on sellega täitnud võitlejana ja kangelasena ootused, mida panid temale tema juht, saksa rahvas ja saksa merevägi.“

Neid lühikesi pateetilisi ja patriootilisi ridu lugedes kerkib tahtmatult küsimus: „Kas oli ta kangelane?“ Kas on kangelane inimene — mereväekapten või madrus, käsi- või vabrikutöoline, pangadirektor või lihttöeline — kes julgeb sirutada ise käe oma elu järele?

Ei! Kangelane pole siiski ometi see, kes julgeb surra, vaid see, kes raskustegagi võideldes julgeb elada! Jõuetu ning vilets on see, kes tihti kaotusinõudvast võitlusest pääsemiseks põgeneb surma.

Muidugi peab ta selle otsustava sammu astumisel omama küllalt suure tahtejõu ning tugevad närvid — peab omama voorusi, mida vajab iga isikus, iga suurus, et olla tõeline ning

täielik kangelane — kuid paraku puudub tal julgus ja vastupidavus edasi võitlemiseks, optimism ja enesekindlus — usk oma võimeisse, nii et ta kunagi ei saa näidata oma tõelist kangelaslikkust.

Vaimukangelasiks, üldse kangelasiks nimetatakse neid, kes on suutnud korda saata midagi püsiva väärtusega, midagi suurt, millega teised pole hakkama saanud, neid, kes on lõpetanud edukalt oma suured, vastutusrikkad ülesanded, kes pole hoolinud oleviku raskusist ega tuleviku tundmatusist ning võitlusistki.

Kangelase oreeoli omandab seegi, kes läheb vabaturma oma isamaa, vabaduse ning oma au eest. Minevikus, teatud rahvus- või usukommete ajastuil, said kangelaskuulsuse needki, kes surid iidseid pärandkombeid ning pruuke täites või ohverdasid endid kõikvõimsatele usueeskirjadele.

Nüüd aga — tsivilisatsiooni- ja kultuurajajärgul — pole enam kuigi kõigutamatud ning kõiketingivad põlisemadki tavad ja kombed, mis tihti otse vastu räägivad praktilisele, arenenud mõistusele; jaluli tallati kõigel iidselt vanal ja pärandlikkusel möödunud revolutsioonijärgkudel, ja ei nimetata kangelasiks evolutsioonijastulgi sõnasõnalt iidseile eeskirjule ning tavadele järgijaid, kelles nähakse pigem otsustamisvõimetuid, mittejõulisi tüüpe kui sangarlikke sõna- ning kombetäitjaid.

Nii ei saa „Admiral Graf Spee“ komandör kapten Hans Langsdorfigi tegu õigustada igivanade ning karmide mereseadustega, mis nõuavad iga laeva kapteni elu paratamatut si-

dumist või koguni samastamist laeva saatusega ning mis tavalisel reisi- või kaubaaurikugi kaptenil lubatud hädaohklikumagi avari korral alles viimasena asuda päästepaati, sest siis peaks küll neid sadu kapteneid, kes praeguses just meresõjas erilist aktiivsust näitavas heitluses miinide ning torpeedode läbi oma laeva on kaotanud, nimetama viletsaiks pelgureiks või põliselt ametalisist ning iidselt pühadest mereseadusist taganejaiks. Ei saa tema tegu õigustada faktigagi, et ta temale usaldatud meeskonna tahtis toimetada kindlasse kohta, sest sõnasõnalt karmidest mereseadusist kinni hoides oleks ta pidanud hukkuma koos laevaga — vajuma iga päev sadu ning sadu inimelusid nõudvaise voogudesse, lepituseks karmile merejumalale, mitte võtma elu revolvrakuuliga.

Kuid teisest küljest — humaansuse nimel — pälviks häbistamist ning põlgust kapten ja üldse iga juht, kes jätab oma meeskonna saatuse hoolde, päästes end. Langsdorfi ei ähvardanud aga ka selline alandamisoh, sest olles tervena päästnud peagu kogu laeva meeskonna ning tekitanud üsna tähelepandavaid kaotusi vaenlasele, oleks ta pigem omandanud kangelase oreooli. Laeva kaotaminegi poleks suutnud vähendada tema kui julge ning kohusetruu sõjaväelase ja meremehe esiletõstmist, kuna vastav käsk oma laeva uputamiseks saabus teatavasti Saksa sõjaväejuhatuselt, kartuses, et lähingut kaotades inglased võiksid teada saada uuendusist mainitud soomuslaeval.

Vastupidi Saksa mereväe ülemjuhatus teadaande rõhutamisele polnud kapten Langsdorfi kui kangelase ülesanded temale usaldatud

meeskonna kindlasse kohta toimetamisega veel kaugeltki lõppenud, sest sõjalaeva juhina sisaldasid ta ülesanded kindlasti sõjalisi ning võitluslikke eesmärke. Sealt, kus „Admiral Graf Spee“ komandör oma ülesande lõpetas, peab õieti alles algama tõelise kangelase — eriti veel sõjakangelase — ülesanne. Nüüd, olles sunnitud kaotama meremehele kõige lähemat kaaslast — laeva, oleks pidanud just erilise tule ning võitlusega oma lõpetamata ülesandesse sukelduma tõeline kangelane. Rahvusideele ning ülesandele oleks seltsinud isiklik võitlus- ning taustumistung, tung, mis tavaliselt suurimategi rahvus- ning aatekangelaste juures omab suurema, palju suurema vaimustuse ning võiduvõime kui kaasinimeste, juhtide ja rahvuse aated ning käsud.

Jäädavki ähmaseiks jõud ja motiivid, mis sundisid kapten Langsdorfi, ligi 30 aastat karmide mereseadustega harjunud ja range meremehe eluga karastatud meest, valima seda viimast ning mainitud asjaoludel mitte ka kuigi kangelaslikku lahendusteed avariis, mida praegune heitluslik ajajärk kergekäeliselt vastutavate kui ka igapäevaste käskede täitvate meeste eluteede peale pillab. Neid põhjusi teavad võib-olla ainult tema kaasmaalased — sama hingelaadiga, sama mentaliteediga, sama eneseuhkuse-, au- ning võimuahnusega sama rahva liikmed; teised võivad neid põhjusi vaid mõistatada.

Hans Langsdorffis peitusid kangelasid, kuid tal puudus tõelise kangelaslikkuse ni jõudmiseks vajalik julge püsivus ning usk oma jõusse nende varjatud võimete maksmapanemiseks. **Enn Kera**

Mereeadused kohustasid

Lugenud eelkirjutaja artiklit „Kas ta oli kangelane“, ei saa seal esinevaid mõtteid kõiki jagada, vaid uuesti kerkib küsimus: Kas „Admiral Graf Spee“ kapten Hans Langsdorf oli kangelane, s. t. kas me võime tema tegu õigustada, kas võib saksa rahvas tema nime kirjutada kangelaste nimekirja, või peab teda vaatama kui pelgurit, jõuetut ja viletsat, kes kaotusinõudvast võitlusest pääsemiseks põgeneb surma.

Kas võime üldse lugeda kangelaseks inimest, kes julgeb sirutada käe oma elu järele või peame kõiki armutult tahtejõuetuiks ja pelgureiks tembeldama?

Ei saa vastu vaielda faktile, et inimene, kes kartusest tuleviku ees, kes, nähes lähenevat hädaohtu, ei suuda elule vastu pidada, meelegeitlikult sirutab käe oma elu järele, on pelgur ja väikese tahtejõuga inimene. Ta on isegi arg, sest tõsielu hirmutab teda, vabasurmaga vabaneb ta kõigest, sest muidu ei oska ta elu keerdkäikudest välja tulla. Kuidas saame me niisugust inimest kangelaseks nimetada ja tegu õigustada. Ta on meie lugupidamise jäädavalt kaotanud.

On aga teine liik vabasurma, kus me ei tunne seda tegu kordasaatnud inimeste vastu mingit antipaatiat, vaid pigemini sümpatiseerime neid. Need on, nagu eelmises artiklis tähendatud, kes lähevad vabasurma isamaa, vabaduse, oma au eest ning kes teist päästes ohverdab oma elu.

Kumba rühma kuulub kapten Hans Langsdorf? Kas saame tema tegu kuidagi õigustada, kas on mõningaid motiive, mis annavad talle pigemini kangelase tiitli, kui et kustutada teda igavesti kui Saksa merejõudude häbistajat isamaale teeneid osutunud kangelaste nimekirjast.

Eelmise artikli põhjal kuulub ta esimesse rühma, sest tal olevat puudunud julgus, enesekindlus ja vastupidavus edasivõitlemiseks.

Kas Hans Langsdorfil puudus julgus ja enesekindlus, oli ta arg?

Meenutagem vaid pisut, missuguse enesekindlusega ta läks surma. Kas ta kartis midagi? Kui jaa — siis mida? Ei, kartus või meeleheide polnud siin põhjuseks. Uputanud Saksa sõjaväejuhatusel saadud käsu kohaselt oma parima sõbra — laeva, pidas ta endale usaldatud ülesannet lõpetatuks. Mida pidi ta kartma? Andnud lahingu 3 Inglise ristlajale ja tekitanud neile nimetamisväärset kahju, pälvis ta kindlasti kangelase nime. Ei ole põhjust arvata, et kartus millegi eest ja julguse puudumine viisid ta vabasurma. Ja kas ohverdas ta end mõtlemata edaspidisele, jättis ta oma meremehekohused täitmata? Ei.

Kuid mis olid siis need põhjused, mis sundisid teda elust loobuma?

Saksa saadik avaldas kapten Langsdorfi surma kohta sõnumi: Kuulsurikka soomuslaeva „Admiral Graf Spee“ kapten Hans Langsdorf ohverdas möödunud ööl oma elu isamaa eest vabatahtliku enesetapmise kaudu. Ta oli juba varem otsustanud jagada oma ilusa laeva saatust, kuid tungivad põhjused ja vastutus soomuslaeva meeskonna õnneliku maaletoimetamise eest sundisid teda edasi lükkama oma kavatsust, kuni ta oli täitnud oma kohuse ja informeerinud täielikult oma ülemust seisukorra üle. Pärast selle missiooni täitmist alistus ta saatusele.

Vahva sõdur, kes kirjutas uue lehekülje Saksa mereväe kuulsusele.

Sellest selgub, miks ei saanud ta kinni pidada karmest mereeadusist ega hukkunud koos laevaga lepituseks karmile merejumalale, vaid võttis oma elu revolvrikuuliga.

Põhjus on see, et temale usaldatud ülesanded ei olnud laeva hukkumise momendil veel lõpetatud. Kapten Langsdorf oli kohusetruu ja teadlik oma ülesandeist. Enne toimetas ta meeskonna maale ja andis täieliku informatsiooni oma ülemusele seisukorra üle. Seejärele jutles ta meeskonnaga, andes neile viimaseid juht-

nööre ja mälestusesemeid, vihjates ilmselt oma liginevale lõpule.

Siin näeme, kui enese- ja kavakindlalt ta toimis.

Kahju, et me tunneme nii vähe meremeeste hingeelu, võib-olla selguks nii mõndagi. Kuid seda teame me kõik, et meri kutsub ja meri seob enesega. Kelle hing on kord mere-
tuuli joonud, see ei saa sealt enam nii kergesti ära. Lihtmadrustki köidab meri ja oma laev.

Ja kui kapten Langsdorf sai Saksa mereväejuhatuselt käsu laeva uputamiseks, oma parima sõbra hukutamiseks, millega ta võib-olla sadu kordi on koos võidelnud, surmaga silmsilma vastu seisnud, missugune tunne tal siis oli? Missugune tunne on meil, kui saame käsu oma parima sõbra ja sõjakaaslase hukkamiseks, kellega oleme koos võidelnud, kellega me oleme peaaegu ühte kasvanud. Tõesti, kui inimene kaotab oma teise poole, nagu seda juhtus kapten Langsdorfiga, missugune on siis järelejäanud ühe poole elu?

Võib-olla suudavad need read anda natuke valgust neile ähmaseile jõududele ja motiividele, mis sundisid kapten Langsdorfi, ligi 30 aastat karmide mereseadustega harjunud ja range meremeheeluga karastatud meest, valima sellist lahendusteed.

Saksa mereväejuhatus teatab, et

merevägi mõistab ja austab seda sammu.

Kas teavad paremini tema surma põhjusi tema kaasmaalasedki, sama eneseuhkuse, au- ning võimuahnusega?

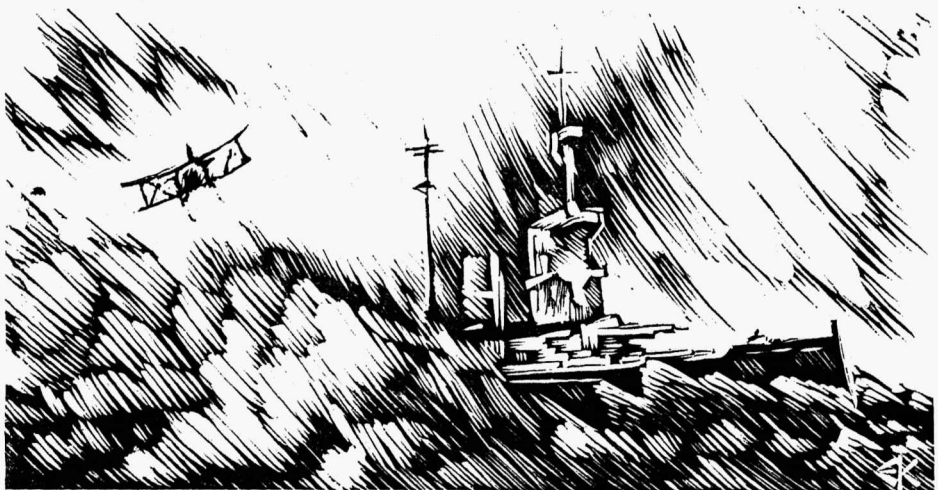
Kahtlane, sest kapten Langsdorfi surma ei saa kuidagi ühendusse viia eneseuhkuse, au- ning võimuahnusega. Kes aga tema vabaturma põhjustist õigesti aru saab, on, nagu Saksa mereväejuhatus ütles, merevägi, sama hingelaadiga inimesed.

Ja merevägi mõistab ja austab seda sammu.

Eespool nimetatud põhjusil ja truudusest iidsele mereseadusele valis ta vabaturma. Et näidata oma truudust isamaale, lavastas ta tragöödia Saksa lipul.

Kapten Hans Langsdorf oli kangelane juba nende edukate merevõitluste tõttu, sest sakslased nimetavad hukkunud soomusristlejat „Admiral Graf Speed“ kuulsusrikkaks laevaks. Ja vaadeldud tema surma motiive ja põhjusi, ei tumesta need tema kangelasenime, vaid meil jääb temast mulje kui meresangarist. Komandöri traagiline surm näitab, kuidas meremees armastab oma laeva; oma kohusetruuduse ja isamaaarmastusega oli ta võib-olla paljudele võitlusinnu sütitajaks ja paljude isamaaliselt häälestajaks.

Martin Annus

V A R I A

Humanitaarringi ankeedist

Jaнварikuus korraldas Humanitaarringi ankeedi meie õpilaste kodumaa-matkade ja õpilaste sidemete üle välismaailmaga. Nimetatud ankeet korraldati selleks, et teada saada õpilaste huvi välismaa- kui ka kodumaa-matkade üle ja anda hiljem väikest ülevaadet sellest.

Ankeedi eesmärk oli puht-teaduslik, mitte propagandalik.

Ankeedi kui statistilise vaatluse kuju korraldamisel pole vaatlusobjektide otsesest kokkupuudest vaadeldava objektiga, vaid täitehti saadetakse laiali, et asjaolule lähedalseisjast selles andmeid ise üles märgiks. Küsimuslehtede täitmisele avaldab seega suurt mõju täitja subjektiivne arvamine, mistõttu sageli võib ankeetidel esineda ebatäpseid andmeid ja liialdusi.

Meil korraldatud väike ja lihtne ankeet täideti õpilaste poolt võrdlemisi korralikult. Kuigi saadud andmed ja vastused ei pretendeeri 100%sele täpsusele, annavad need ometi soovitud küsimustele linnulennulise pildi.

Meie koolide 489-pealisest perest täitis ankeeti 95% ehk 467 õpilast. Seejuures oli tütarlapsi 326 ja poeglapsi 141.

Õpilaste eelistatumaks matkamisviisiks on matkata jalgsi, seda harrastavad 122 õpilast, edasi jalgrattal (104), omnibusel (99), rongil (48), autol (7), mootorpaadil (3) ja mootorrattal (3). Muidugi on arusaadav see, et raske on eelistada ainult ühte viisi, seepärast paljud õpilased ongi märkinud ka mitut matkaviisi. Kõige enam külastatud linnaks Ees-

tis (peale Tartu) osutus Elva, mis oma lähedusega Tartule ja asukohaga Tartumaa südames on kättesaadav kõigile. Seda linna on külastanud 402 õpilast.

Pealinna on samuti külastatud oht-ralt, nimelt 56,7% kogu õpilasperest.

Alljärgnev tabel annab lähema ülevaate õpilaste linnade-külastustest:

Külastatud linna nimi ja õpilaste arv

Elva	402	Põltsamaa	53
Otepää	376	Jõhvi	49
Tallinn	280	Türi	49
Viljandi	248	Kil.-Nõmme	43
Kallaste	234	Haapsalu	38
Petseri	219	Paide	36
Jõgeva	186	Antsla	31
Tapa	166	Mõisaküla	30
Võru	164	Kuressaare	21
Valga	150	Sindi	20
Mustvee	150	Mustla	16
Tõrva	137	Kunda	15
Pärnu	136	Paldiski	15
Narva	129	Suure-Jaani	13
Rakvere	111	Keila	8
Nõmme	107	Kärdla	5

5 õpilast pole üldse peale Tartu teistes linnades käinud, kuna 16 õpilast on viibinud ainult Tartumaa linnades.

Kõige enam on külastanud linnu keegi komm.-k. III kl. poeglaps, kes on käinud 26-es linnas.

Tähtsamatest vaatamisväärsetest paikadest, mida on külastatud, mainitakse Väikest ja Suurt Munamäge, Pühajärve, Ontika kallast, Taevaskoda, Petseri kloostrit, Oru lossi, Piritu kloostrit, õlitööstusi ja kaevanduse piirkondi ja paljusid muid kohti.

395 õpilast eelistab matkata grupis, 24-le õpilasele meeldib matku teha üksi ja 23 õpilast on märkinud, et nad eelistavad kahekesi matkata.

Kooli 489-st õpilasest on kirjavahetuses 240, ehk 48%, omades ühtekokku kogu maailmas 329 korrespondenti. Niisiis iga teine õpilane koolis on kirjavahetuses.

Kirjavahetust peetakse 19 riigiga 4-as eri maailmajaos.

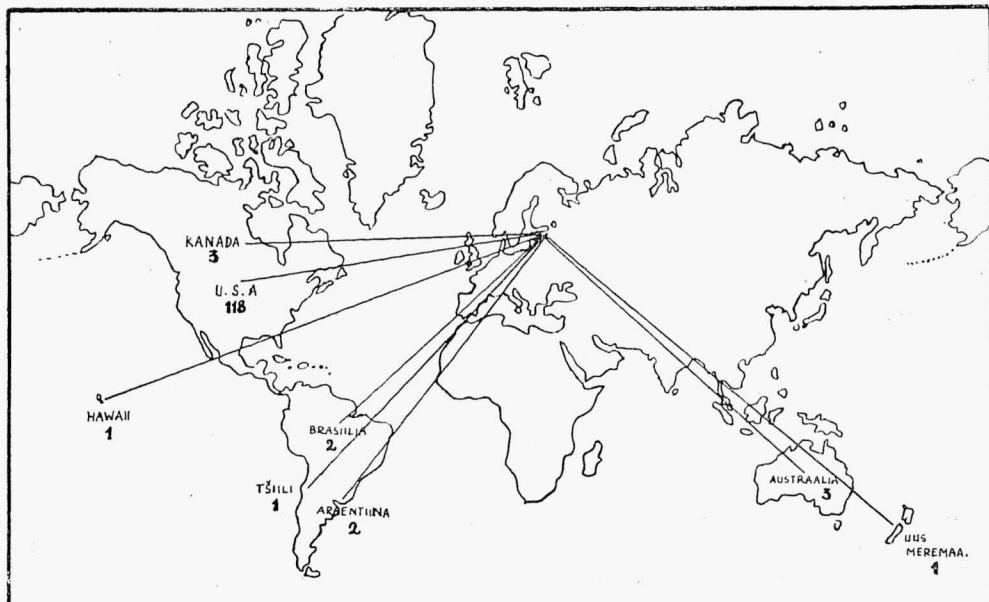
Kõige enam vahetatakse kirju Ühendriikidega, sinna kirjutavad 118

(29), vene keelt (5) ja prantsuse keelt (1).

Välisriike on külastanud 73 õpilast, seega 15%, mis on võrdlemisi suur arv.

Kõige enam on külastatud Lätit — 71-l korral, järgnevad Soome (21), Saksa (15), Leedu (7), Austria (3), Vene (2), Poola (2), Rootsi (2), Tšehhoslovakkia (2), Itaalia (2), Inglismaa (1) ja Ungari (1) — kokku 12 riiki.

Kaugeimas riigis — Itaalias on vii-

Meie õpilaste kirjavahetus maailmaga.

õpilast, Soomega korrespondeerib (andmed näitavad kirjavahetust Soomega enne sõda) 106 (lähemalt vt. kartogrammide!).

Kõige kaugemaks ja haruldasemaks kohaks, kus elavad meie õpilaste korrespondendid, on Havaii saared, Austraalia ja Uus-Meremaa.

Kõige enam korrespondente omavad poeglaps komm.-k. I kl.-st ja tütarlaps kaub.-k. II kl.-st, kes kumbki on kirjavahetuses 10 isikuga.

Nagu ankeetlehtede põhjal nähtus, on õpilased enamikus õhutuse kirjavahetuseks saanud just õpetajailt.

Kirjavahetuses tarvitatakse 141 juhu inglise keelt, edasi eesti keelt (125), saksa keelt (33), soome keelt

binud keegi komm.-k. I kl. tütarlaps, kes sinna isale külla sõitis.

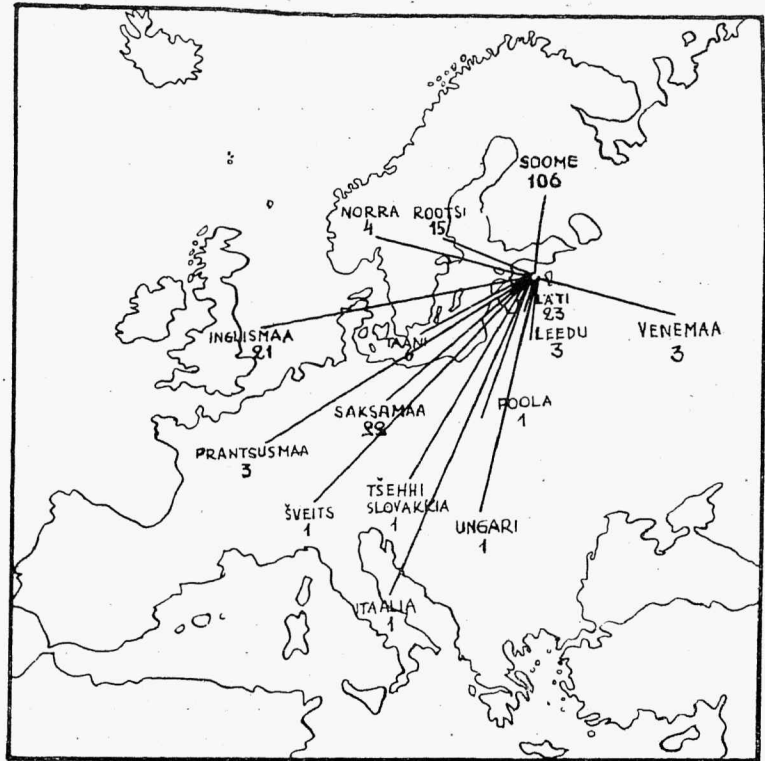
Välisriigis käidi peamiselt vanematega, vähem grupis ja üksi.

Tähtsamad Euroopa linnad, kus õpilased oma reisidel on viibinud, on järgmised: Helsingi, Turu, Lahti, Kotka, Viipuri, Leningrad, Riia, Stockholm, Berliin, München, Viin, Stettin, Königsberg, Leipzig, Hamburg, Budapest, Middlebrough, Genua, Verona, Kaunas, Vilno ja palju teisi väiksemaid linnu.

Reiside peamine eesmärk oli 39 juhul huvi võõra riigi ja rahva vastu.

Ankeetlehe viimasele punktile, nimelt meeldejäävaima matkasündmuse kirjeldamine, on vastanud ca 10—15%

Meie õpilaste
korrespondendid
Euroopa maades.

õpilasi. Paljud märkisid, et neil pole meeles erilist sündmust, mitmed leidsid, et on liiga vähe ruumi kirjutamiseks.

Siinkohal toon mõned iseloomustavamad vastused sellele küsimusele.

Keegi õpilane kirjutab: „Õde saadeti Genuas poodi ja kästi küsida sigarette, tema aga küsis paberosse ja sai kotitäie saiu.“

Komm.-k. I kl. tütarlaps mainib humoorikalt seiklust hitlerinoortega ühes Helsingi turistidekodus. Nimelt hakanud need eesti tütarlastega „tiivaputama“, mille peale viimastega kaasas olevad klassivennad kaunis kuraasikalt reageerinud, kui autori sõnu tarvitada, siis „läinud jungedel kaunis täbarasti“.

Üks poeglaps prog. V kl-st peab oma meeldejäävaimaks sündmuseks võitu soomlaste üle 400 meetris Soome pinnal.

Väga mitmed õpilased mainivad matku Soome ja Soomes, mis neile „unustamatuid mälestusi“ esile kutsuvad.

Keegi õpilane on külastanud Helsingi Korkeasaaril asuvat loomaaeda, millest on jäänud head mälestused.

Mõned õpilased mainivad kiitvalt ka Läti loodust ja meeldejäävaima sündmusena tuuakse Riia ranna ja Sigulda külastamist. Keegi on külastanud suurt maleturniiri Kemeris, Lätis.

Üks õpilane peab oma ilusaimaks matkaks kodumaal matka Peipsi äärde: „Midagi pole ilusamat kui õhtuelne Peipsi. Tasased lained, kajakad, päikeseloojang“ sõnab ta.

Siis mainivad õpilased veel mällusööbunumate sündmustena kaasõpilase jökkekukkumist, eksimist võõras linnas, laevasõitu tormisel merel Tallinnast Kuressaare, omnibuse ümberkukkumist, Eesti Mänge Tallinnas 1939. a., matku Pühajärvele (mis näib paljudele olevat otse Mekkaks ja mida ülistatakse eriti), Taevaskotta, Karksi, Otepäele ja mujale.

Võib öelda, et matkadeks on olnud enam huvi poeglastel, kirjavahetuseks aga tütarlastel.

Ludvig Kruusmaa

Aleksander Läte 80-aastane

Käesoleva aasta suurmomenti eesti muusikapõllul tähistas jaanuarikuu 12. päev. Meie vana, kuid nooruslik Läte, kes rühkides on rünnanud radu kodumaa muusikaelu õitsenguks, on nüüd juba jõudnud üle oma elutee 80. künnise.

Helilooja Aleksander Läte (Sprenk-Läte) sündis 12. jaanuaril 1860 Tartumaal, Aakre vallas Pikasillal.

Õppis Rõngu kihelkonnakoolis 1873—76, Valga õp.-seminaris 1876—79, mil selle kursuse lõpetas. Oma esimese muusikalise hariduse omandas Läte Valga seminari direktori J. Zimse ja Tartu ülikooli muusikadirektorite H. Zollner'i ja H. Hartun'i juures. Oli peale selle Puhjas kihelkonnakooli õpetajaks (1879—83), Nõos kihelkonnakooli juhatajaks ja ühtlasi organistik (1883—1900). Vahpeal õppis ta Dresdeni konservatooriumis kompositsiooni, kus Läte sai oma põhjalikuma muusikalise hariduse, millest ta kaua oli unistanud.

A. 1900 asus Aleksander Läte Tartu, pühendas end täielikult muusikale. Ta asus kohe korraldama Tartu muusikaelu, mis seni oli olnud korrast ära. Asutas kohe siin sümfooniaorkestri, sega- ning meeskoori

ja kandis ette paljudel kordadel nimetatud orkestri ja kooridega oratooriume ja muid teoseid nii instrumentaalsel kui ka vokaalsel alal.

Läte produktsioon, eriti koorilaulude alal on õige suur ja ulatub mitmesse sajasse, neist on paljud kirja pandud enne Dresdenis õppimist, millest järeldame, et Tartu oli andnud õige palju õpetust aegadel, kus ta veel Puhjas ja Nõos tegutses. Olgu muuseas tähendatud, et tema väga populaarne „Kuldrannake“ on komponeeritud Puhjas.

Käesoleva sajandi algul töötas Läte suure hoo ja andumusega. Paari aasta jooksul valmisid avamäng „Kalevala“ orkestrile, kantaat „Rändaja ja tähed“ orkestrile, koorile ja solistidele ning palju koori- ja soololaule.

Läte on tüsedamaid ja kindlaimaid kujusid meie heliloojate peres. Kuigi nüüd on meil juba võrsunud rida nooremaid heliloojaid, kes loovad rahvuslikus vaimus ja alusel, kujutavad need ikkagi resultate sellest tööst ja suunast, mida A. Läte on määranud ja rajanud.

Julgeme loota, et juubilar veel kauaks jääks meie keskele! Selleks kõige paremat!

Endel Ainla

ARVUSTUS

Kontserte

Sümfooniaorkestri IV kontsert

anti 26. jaanuaril, kus dirigendina toimus Ed. Tubin. Öhtu avati Wagneri avamänguga oop. „Nürnbergi meisterlauljad“. See avamäng on puhtsümfooniline teos, nagu ikka on see

omane Wagnerile. „Nürnbergi meisterlauljad“ on väga rõõmsailmeline ooper, täis pidulikku tuju ja sädelevat toredust. Sellest on ka täidetud ooperi avamäng, olles kirjutatud ha-

rukordse kontrapunktilise käsitlusoskusega. Nimetatud avamäng toodi esile loomutruult ja hea vilumusega.

Järgnes Liszti „Klaverikontsert-Es-dur“, kus solistina esines Briti Muusika Nõukogu laureaat Heljo Sepp. Teos, mis on võrdlemisi raske solistile, viidi läbi hea koosmängu ja tõlgitsuse oskusega. Peab ütlema, et noor pianist H. Sepp oma ea kohta on tehniliselt teinud juba tähelepan-davaid saavutusi ning suudab toime

tulla õige raskete ja vastutusrikaste ülesannetega.

Õhtu viimaseks osaks oli Sibeliuse „II Sümfoonia — D-dur“. Sibelius on kuni tänini kirjutanud üldse 7 sümfooniat, milledest populaarsuse on saavutanud tema „II Sümfoonia“. See teos on kirjutatud käesoleva sa-jandi algul ja on täis sügavat isa-maa-armastust. Nimetatud teos tuli ettekandele Tartus esmakordselt, kuid kahjuks jäi veidi kahvatuks.

Tiit Kuusiku kontsert

29. nov. 1939. a. oli Tartu kontsert- publikul võimalus kuulda Viini Rah-vusoperi solisti bariton Tiit Kuusi- kut. Ta evib väga head häälemater-jali ja oskab seda sobivalt rakendada. Ülemine register on veidi hõre ja va- jaks kindlamat alust. Mis puutub tõl- gitsusse, siis oli see väljapaistev ja mitmekesisusse haarav.

Kontsert avati Leoncavallo proloog- iga oop. „Pajatsid“. Järgnes kolm Schuberti laulu, milledest oli parim „Erlkönig“, kuna „Doppelgänger“ ei

pääsenud hästi mõjule. Hea tõlgit- suse osaliseks sai Borodin'i aaria oop. „Vürst Igor“. Eesti autorite töödest vääriskid nimetamist J. Aaviku „Igat- suse laul“ ja E. Kapi „Kutsumine“. Elamusrikkalt esitati Rossini Figaro aaria oop. „Sevilla habemeajaja“, mis sai hea vastuvõtu osaliseks.

Lisapaladest võiks nimetada Schu- manni „Zwei Grenadiere“.

Virtuooslikku koosmängu pakkus klaveril Olav Roots.

Viinlikunstnik Zelia-Aumere ja Hubert Aumere kontsert „Vanemuises“ 2. detsembril 1939

Juba varem, kui H. Aumere oli veel noor Anton, võis veenduda, et temast kujuneb esmaklassiline meister omal alal. Seda on ka H. Aumere tõestanud pidevate edusammudega, mis väl- japaistvalt on ilmnenud tema esine- mistel. Seekordsel kontserdil võis jälle veenduda H. Aumere meisterli- kus mängus. Tema õde Zelia Uhke- Aumere on samuti väljapaistev viul- daja, kes on ka võimeline täitma te- male pandud kohustusi.

Kontsert algas Moszkowski „Süi-

diga 2-le viulile“, kus näidati head koosmängu. Järgnes Z. Uhke-Aume- re'lt Uritamme „Ühest kaunist ke- vadpäevast“ ja Wieniawski „Polonees d-duur“, milledest viimane esitati suure vilumusega. Mozart'i „Kont- sert d-dur“ viulile toodi kuuldavale H. Aumere poolt, milles allakriipsu- tamist vajab „Andante cantabile“.

Kava oli üldiselt koostatud soliid- selt. Klaveril pakkus hoolikat kaas- mängu Karl Sillakivi.

Endel Ainla

„Rigoletto“

Giuseppe Verdi ooper 4 vaatuses. Libreto Fr. M. Piavelt V. Hugo draama „Kuningas lõbutseb“ järgi. Muusikajuht teeneline dirigent J. Simm. Lavastaja A. Mering. Lavapildid A. Lepik. Kostüümid S. Leitu. Liiklemisjuht S. Urbel.

Jaauarಿಸ tuli „Rigoletto“ „Vane muises“ ettekandele uuendatud koosseisuga. Nimiosades esinesid äsja välismaiselt õppereisilt saabunud Elsa Maasik ja teiseks Rudolf Jõks.

„Rigoletto“ sisu: Inetu ja küürakas Rigoletto on Mantua hertsogi õuenarr. Viimane on tuntud oma armulugude poolest. Oma tütart Gildat püüab Rigoletto hoida maailma pilkude, eriti hertsogi eest. Ometi hertsog ja Gilda kohtuvad, kusjuures esimene esineb üliõpilasena. Õukondlased saavad teada Gilda elukoha ja röövivad ta hertsogile viimiseks. Rigoletto asjale jälile saades tahab põgeneda koos tütreaga. Hertsog viibib öömajal ühe röövli juures, kes peab ta tapma, vastavalt kokkuleppele Rigolettoga. Gilda kuuleb isa ja röövli kõnelust ning ohverdab oma elu hertsogi eest. Rigoletto saab tõele jälile, kui kuuleb hertsogi laulu ning tapetu osutub Gildaks.

„Rigoletto“ lavastus on üks „Vane muise“ parimaid ooperilavastusi. Hinnata tuleb siin lavapilte, teises ja viimases vaatuses. Viimases pälvisid tähelepanu õnnestunud heli- ja

valgusefektid (äike). Kostüümid olid samuti valitud sobivalt ja maitsekalt.

Õhtu parima andis Elsa Maasik Gildana, hiilates oma haruldaselt hea lauluga. Ei saa öelda, et Maasik oleks olnud enne õppereisi halb, kuid nüüd on ta igatahes tunduvalt parem. Välismaa kool on teinud palju ja ei ole vist väga optimistlik oletada, et lauljataril seisab ees lootusrikas tulevik.

Väga hea kuju andis E. Kruuda Rigolettona, kehastades tõetruult toda õnnetut kojanarri, kelle süda samaaegselt nuttis, kui ta teisi pidi lõbustama ja naerma ajama.

Meeldejääv on ka R. Jõksi esinemine. Tuletagem vaid korraks meelde duetti Gildaga kohtumisel ja aariat: „Petlik on naise rind...!“

Linnamägi esines tusedalt Sparafecilena.

Kiitvalt peab mainima veel E. Tamulat Maddaleenana.

Kiitust tuleb jagada ka kõigile teistele osalistele.

Eriti head olid kõik kooride esinemised, samuti tuleb välja tõsta kvartetti neljandast vaatusest.

„Rigoletto“ väärtust aitab kinnitada juba seegi, et pääsmed olid kõik müüdnud; teiseks, et esinejaile jagati kiitust korduvalt vaatuste keskel, mitte üksnes vaatuste lõpul.

Keegi ei kahetse, kui läheb vaatama seda Itaalia helilooja maailma kuulsat ooperit.

Rich. Jurss

„Haljal oksal“

Teatavasti sai Mait Metsanurk m. a. novembris 60-aastaseks. Et seda tähtsat sündmust ka Tartu teatri ringkondade poolt väarikalt alla kriipsutada, tõi „Vanemuise“ teater sama kuu lõpuks lavale autori 4-vaatuselise näidendi „Haljal oksal“. („Vanemuises“ on kolmas ja neljas vaatus liidetud.)

Esietendus toimus 30. nov. Näite-

juhiks oli A. Randviir. Lavapildid A. Lepik'ult.

Näidendi taustaks on pealinna eluavaldused kriisiajal, millal valitses ärikingides pankrotilaine. Siin peitub teravat satiirilist väljendatud arvustust ja tähelepanujuhtimist sellele, mis sünnib siis, kui keegi on tõusnud kerge vaevaga „haljale oksale“, kuid asjatundmatuse ja tõusik-

liku mentaliteedi tõttu ei oska seal „istuda“. Peab ütlema, Metsanurk on osanud kõike nii tabavalt ja kujukalt põimida oma näidendisse, et teda võib lugeda rahuloluga juba raamatustki, rääkimata menust, mida näidend saavutab, olles hea lavastaja kätes.

Peategelaseks on suurärimees, tõusik Vasar. Mees on müüritöolisest tõusnud kõrgele, on olnud isegi vahepeal majandusministriks. Teiseks „haljale oksale“ tõusnuks on Vasara noorpõlve sõber Viirats, ka endine müüritöoline, kes on oma positsiooni saavutanud, tänu ihnusele ja kokkuhoiule. Nüüd on ta juba 10 maja omanik.

Vasara majas elatakse pillavalt. Antakse üksteise järele kalleid bankette ja korraldatakse joominguid. Poeg Villem („Uiljam“) õpib Cambridge'i ülikoolis, õigemini „lööb seal surnuks“ aega ja raha. Raha vaenlaseks on ka Vasara teine naine Susi. Raha toretsemiseks esialgu jätkub, võetakse lihtsalt kassast, kuid seejuures ei tunta mingit huvi bilansi seisust vastu.

Viiratsi lapsed elavad aga viletsalt. Tütar Reet tegeleb ainult kappasaiaaga, kuna poeg on peagu kerjusüliõpilane.

Resultaadiks on, et Vasara „haljas oks“ hakkab kiiresti kuivama ja murdubki „tänu“ omakasupüüdlile ärijuhile Rihvandile, kes sõbrutseb Susiga ja aitab seetõttu kaasa kassa tühjenemisele. Ainukeseks kaineks inimeseks tekkivas olukorras on Vasara teine poeg Johannes, kes taipab olukorra tõsidust. Kuid teda ei usuta alguses, hiljem kui passiva on tõusnud hiiglasuureks ja hädaoht on silmaga näha, on juba hilja. Osa veksleid läheb protesti ja teised tulevad laviinina järele. Vana Vasar püüab veel päästa, mis annab, kuid kõik ei aita ja ettevõtte suleb lõplikult ukсед. Aasta pärast toimub kreditoride rahuldamiseks lõppoksjon. Nüüd selgub, et Susi hülgab Vasara täiesti, vaatamata et viimane

on tema nimele kirjutanud omai ajal kaks maja. Susi laseb Rihvandil oksjonil üles osta kogu maja sisseseade ning viskab Vasara-majast välja.

Vahepeal ilmneb, et Viiratsi poeg Matthias on võltsinud rahahädas Vasara allkirju. Teo eest ootab teda vangla, kuid olukord laheneb teisiti. Vasar võtab omaks võltsitud allkirjad tingimusel, kui Viirats kirjutab poja nimele kaks maja ja poeg abiellub. Viirats nõustubki naise vastuseismisest hoolimata ja noored, s. o. Matthias ja Vasarate toatüdruk Reesi lähevad järgmisel päeval registreerimisele. Sama teed lähevad ka Johannes ja Viiratsi tütar Reet. Vanad Viiratsid on ahastuses, et peavad nüüd loobuma neljast majast (tütrele oli varem lubatud kaasavaraks kaks maja), kuid lohutuvad sellega, et kuus jääb alles.

Tegelasist A. Mälton Vasarana andis võrratult hea tüübi, saades publikult korduvalt kiiduavaldusi.

Teiseks heaks tüübiks oli R. Rattassepp Viiratsina, kehastades tõetruult toda omapäraseid veidi kartlikku ihuskoid. Temale sekundeeris väärilt A. Pulst pr. Viiratsina.

V. Kurg hiilgas küll oma laaberdamise ja väljakutsuvusega, ent kaldun arvama, kas tegelikus elus on sedaliiki südame-murdjatel edu.

Hindama peab ka V. Tülkovi jumalasõnast tõdeotsiva sõnakuuleka Vidrikuna.

Hea oli ka J. Suvero Susina.

Samuti rahuldasiid J. Jürge Jõhannesenena ja E. Pärn Villemina („Uiljam“).

Kahvatuks jäi küll kahjuks E. Neemre poolt loodud Matthias.

Reeda osas esines E. Vahur ja Reesina K. Taniloo.

Viiendal etendusel oli saal viimase pääsmeni välja müüdnud. See aitab tõestada kujukalt, et näidend väärilt vaatamist, sest oleme ju kõik lugenud Metsanurka ja milleks peaksime jätma vaatamata nüüd ta hea näidendi!

Rich. Jurss

KOOLIELU

TKK, TK-ÄK, T III P, T III R

õpilaskonna kooperatiivist

Juba aastaid on meie koolide kooperatiiv olnud õpilaste teenistuses. Iga õpilane teab, kui hädavajalik on kooperatiiv neile endile, hoides kokku nende aega ja raha:

Vanades kooliruumides pidi kooperatiiv töötama väga kitsastes oludes — äritegevus toimus ühises ruumis einelauaruumi ja raamatukoguga.

Nüüd on meie kool asunud uutesse avaratesse ruumidesse. Ühes sellega on avardunud ka meie õpilaste isetegevus ja ka meie tähtsaim isetegevusala — õpilaste kooperatiiv on saanud lahedamad tegutsemisvõimalused.

Vaadeldes allpool toodud aruandeid, näeme, et kooperatiiv on järjest arenenud edu suunas — iga aastaga on puhaskasu ja läbimüük suurenenud.

Uude koolimajja asudes otsustas koopera-

tiivi juhatus lasta valmistada kooperatiivile uue mööbli, mille kavandid valmistas dir. Tubin. Praegune kooperatiivi sisustus on kõigiti ajakohane ja võib olla eeskujuks kõikidele Eesti koolidele. Edaspidi on kooperatiivil kavatsus veelgi oma tegevust laiendada.

Meie õpilaspere on alati soojalt suhtunud õpilaste kaubanduslikule ettevõttele. Uute ja avaramate tegevusvõimaluste ees seisest täidab kooperatiiv endiselt õpilaste kõiki vajadusi, muretsedes kaupa parimas kvaliteedis ja võimalikult madalate hindadega.

Nüüdki loodab kooperatiiv, et õpilased kõiki oma vajadusi koolitarvete alal ainult kooperatiivist rahuldavad, sest see on meie ettevõtte ja minimaalne kasu, mida saab kooperatiiv, läheb tagasi õpilaskonna hüvanguks.

Bilanss 31. dets. 1939.

Aktiiva.		Passiiva.	
1. Kassa	70.91	1. Kaubamuretsejad	10.—
2. Jooksev arve Tartu Pangas	616.77	2. Tagavarakapital	794.33
3. Kaubad	324.08	3. Osakapital	32.—
4. Vallasvara	2.53	4. Puhaskasu	177.96
	<hr/> 1 014.29		<hr/> 1 014.96

Edubilanss 31. dets. 1939.

Kahjud.		Kasud.	
1. Gratifikatsioon	42.—	1. Kaubad	211.94
2. Kooperatiivi juhatuse pildid ja kliše	5.40	2. Intressid	15.33
3. Ärikulud	1.63		
4. Vallasvara amortisatsioon	—,28		
5. Puhaskasu	177.96		
	<hr/> 227.27		<hr/> 227.27

Võrdluseks edubilanss 31. dets. 1937.

Kahjud.		Kasud.	
1. Ärikulud	32.50	1. Kaubad	154.21
2. Vallasvara ja laenut. raamatute amortisatsioon	2.07	2. Laenutatavad raamatud	2.30
3. Kirjandus	1.50	3. Intressid	10.21
4. Puhaskasu	130.65		
	<hr/> 166.72		<hr/> 166.72

Vello Lepik

Maleringi meistriturniirist

Maleringi meistriturniirist soovisid osa võtta 24 õpilast, kelledest aga hiljem 4 loobusid ajapuudusel. Suure osavõtjate arvu tõttu toimus eelvõistlus kolmes grupis. Igast grupist pääses finaalguppi 3 paremat.

Suurimat huvi turniiri vastu võis märgata nooremate mängijate hulgas; noorte püüdliku mängu tõttu mõnigi vanem „suurus” pidi vastu võtma kaotusi.

Tagajärgedest eelgruppides annavad ülevaate järgnevad tabelid.

Esimesest grupist võiks kiitvalt märkida

noore maletaja E. Keerdi tagajärge; ka M. Makarov mängis hästi.

Teises grupis mängis E. Sööt täiesti üleolevalt, ka O. Kraavi tagajärg on hää, kuna H. Pärnalt oleks võinud loota paremat.

Kolmanda grupi üllatusmeheks oli V. Toots, kes võitis E. Mikkelit ja H. Aljakot. Kummagi vastasega oli tal keskmängus pea-aegu kaotusseis, kuid õnne, rahuliku mängukäsitluse ja vastaste tähelepanematuse kaasabil suutis ta neid olulise tähtsusega partiisid võita.

	1	2	3	4	5	6	7	Punkte	Koht
1. G. Pedraudse	—	0	1	0	0	0	0	1	
2. M. Makarov	1	—	1	0	1	0	0	3	
3. P. Uuk	0	0	—	0	0	0	0	0	
4. E. Roonemaa	1	1	1	—	1	1	½	5½	I
5. F. Kommussaar	1	0	1	0	—	1	½	3½	III
6. K. Tehvand	1	1	1	0	0	—	0	3	
7. E. Keerd	1	1	1	½	½	1	—	5	II

	1	2	3	4	5	6	Punkte	Koht
1. E. Hakki	—	0	1	½	½	0	2	
2. E. Sööt	1	—	1	1	½	½	4	I
3. A. Lillo	0	0	—	½	0	1	1½	
4. H. Kaasikmäe	½	0	½	—	½	0	1½	
5. O. Kraav	½	½	1	½	—	½	3	II—III
6. H. Pärn	1	½	0	1	½	—	3	II—III

	1	2	3	4	5	6	7	Punkte	Koht
1. H. Aljako	—	½	0	0	1	1	1	3½	
2. E. Mikkel	½	—	1	0	1	1	1	4½	II—III
3. A. Helbe	1	0	—	½	1	1	1	4½	II—III
4. V. Toots	1	1	½	—	1	1	1	5½	I
5. P. Tamm	0	0	0	0	—	½	½	1	
6. R. Kuus	0	0	0	0	½	—	1	1½	
7. M. Nõu	0	0	0	0	½	0	—	½	

Välkturniirist

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Punkte
1. E. Mikkel	—	½	1	½	1	1	1	1	1	1	8
2. A. Helbe	½	—	1	0	1	1	1	1	1	1	7½
3. H. Aljako	0	0	—	1	1	1	1	1	1	1	7
4. H. Pärn	½	1	0	—	0	1	1	1	1	1	6½
5. E. Sööt	0	0	0	1	—	1	1	1	1	1	6
6. E. Keerd	0	0	0	0	0	—	1	1	1	1	4
7. H. Kaasikmäe	0	0	0	0	0	0	—	1	1	1	3
8. E. Hakki	0	0	0	0	0	0	0	—	1	1	2
9. L. Malkov	0	0	0	0	0	0	0	0	—	1	1
10. P. Uuk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	—	0

Kunsti- ja Reklamiringi maalimisvõistlusest

25. jaanuaril k. a. korraldas Kunsti- ja Reklamiring maalimisvõistluse uue koolimaja jalutuskoridoride ilustamiseks.

Kuigi võistlejaid oli ainult kümmekond, osutusid tööd kvaliteedilt üsna headeks ning tasemelt ühtlasiks. Tööde auhindamisel arvestas žürii 1. joonistamis- ning maalimistehnikat, 2. värvust ja 3. paigutust ning kompositsiooni.

Et tööd maalimistehnikalt, mis enim arvestamisele tuli, olid peagu kõik kõrgevää-

tuslikud ning võrdsed, määras žürii varem määratud 3 auhinna asemel 5 auhinda.

I auhinna (kr. 3.—) omandas Aita Kars (Kaub. I kl.).

II auhinna (kr. 2.—) vääriliseks tunnustati Georg Sanderi (Komm. I kl.) ja Aita Selli (Reaalk. I kl.) tööd.

III auhinna (kr. 1.—) omandasid Lehte Adof (Reaalk. I kl.) ja Magda Kase (Prog. V kl.).

Kõik auhinnatud võistlustööd on teistest eraldamiseks vastavate sedelikestega varustatult asetatud seintele.

Enn Kera

Kilde Humanitaarringi tegevusest

9. dets. m. a. korraldas Humanitaarring vanast koolimajast lahkumise puhul „Mällestuste-õhtu”. Sellega pandi ühtlasi punkt isetegevusele vanas majas. Õhtu kavas oli:

1. Võiduteel — R. Ploom
Kalurite tants — E. Liinev
Kooli orkestrilt õpet. hr. O. Eemoisi juh.
2. Kõne — Õpilaskonna esim. M. Annus
3. Melodeklamatsioon „Rukkililled”
Deklaameeris õpil. O. Pelliste.
4. Lahkumine — õpil. K. Lepik
Deklaameeris õpil. L. Moks.
5. Isamaale — J. Simm
Munamäele — K. A. Hermann
Kitkat-katkat — Tõrnudd
Muusikaringi koorilt õpil. E. Ainla juh.
6. Kõne — Vil-kogu esim. Arn. Peets
7. Tantsduett — õpil-d O. Pelliste ja J. Nigol.

Ettekanded õnnestusid hästi. Samuti õnnestus pidu ka aineliselt. Kassa andis puhastulu kr. 119.10, millega muretsetakse koolile hädavajalisi lavaseadmeid. Külalisi oli peol ca 300.

Uue koolimaja saamisega on avardunud meie õpilaste töövõimalused isetegevuses tunduvalt, mistõttu on asutud uue suürirütuse, nimelt iseseisva peo ettevalmistusele. 1. märtsiks valmivad lavavalgustusseaded võimaldavad meil neid efekte kasutada peo eeskavalises osas.

Kuigi on ilmnenud mõningaid raskusi meie ettevalmistustes, ei pidurda need meie juhatuse tööd, vaid enam õhutavad eesmärgi poole — per aspera ad astra! Eks siingi ole maksev see tuntud lause.

Tahame näidata, et meil uues koolimajas on ka väärilised õpilased, kes on tahtelised ja suutelised midagi head ise tegema ja ise korraldama.

Eks tulevik räägi selgemat keelt!

Ludvig Kruusmaa

Spordiring

Spordiringi korraldusel peeti klassidevaheline jõukatsumine — välkturniir korvpallis.

Korvpall on ju niisugune spordiharu, kus leiavad tööd pea kõik inimorganid: ajud, jalad, käed, keha.

Viimasel ajal on see spordiharu hoogu läinud ka Euroopas ja nähtavasti, et ajaga kaasas käia, leiab ta üha enam ja enam kasutamist ka koolinoorte hulgas.

Turniirist võttis osa 9 meeskonda.

Teen väikesed väljavõtted mõnest põnevamast ja õnnestunumast mängust.

Komm. I kl. ja Kaub. I kl. vaheline mäng pakkus keskmist mängu: kiire, kuid vigaderohke. Võitis Komm. I kl. tagajärjega 6 : 3. Õhtu kõige parema ja ilusama mängu andis Komm. I kl. ja Prog. V kl. kohtumine. Vastu ootusi võitis Komm. I kl. meeskond favoriiti Prog. V kl. meeskonda 7 : 1!

Mäng oli just niisugune, mida nõuab iga õige mängusõber — täis 20. saj. tempot, mees-mehe-mängu, kombinatsioone. Ja tõesti, see mäng pakkus seda. Võib öelda ainult, et kohtunik oleks pidanud olema kõvema käega, siis oleks jäänud ära mõned ebameeldivad juhtumid. Tõele au andes — see mäng oli turniiri parim mäng. Iga asjaosaline — vaatleja ja mängija — elas kaasa.

Selle mängu järele pääsis Komm. I kl. meeskond finaali. Ta vastaseks oli Komm. II kl.

Viimane kasutas Komm. I kl. meesk. väsimust ja osutus seega paremaks ning võitis tagajärjega 12 : 2. Kuid mäng ise oli kehvaõitu. Komm. I kl. mängis 4 mehega, olgugi et 5 meest platsil oli, kuna üks sai eelmises mängus vigastada. Hea mängu poolest paistsid silma Kommusaar ja Hermann, teised tumenesid nende kõrval.

Auhinnatud turniiri võitis Komm. II kl. meeskond koosseisuga: Hermann (kpt.), Aljako, Sütt, Pärn, Kääri, Moks.

Meie koolide „rahvusmeeskonnad” võtsid csa ka TKSE võistlustelt, kuid tulemused ei olnud kõige paremad.

Spordiringi ja esindus-meeskondade tugevust pidurdas tunduvalt „lonkav ajastu”. Kuid nüüd, kus oleme sellest üle saanud, tunnevad meeskonnad end olevat „jälle leidnud”.

Hoidke kõrgel koolilippu! Selleks jõudu, õnne ja edu!

Arno Killomann

ÕIENDUS

„Iloli” eelmises numbris on tabelis — „Iloli” esindajad 1939./40. õ.-a. — eksi-kombel trükitud Komm. III klassi esindajana L. Vilken kuna peab olema A. Volmer, ning Komm. II klassi esindaja S. Malkovi asemel L. Malkov.

„ILOLI”

väljaandja Tartu Kommerts-kool. Ilmub 6 numbrit õppeaastas.

Vastutav peatoimetaja: L. Vihalem. Keeleline korrektor: J. Valgma. Kunstiline nõuandja: V. Sisask. Majandusjuht: E. Moss. Talitusjuht: K. Väärsi. Tegevtoimetaja: E. Kera. Toimetus: E. Mikkel (sekretär), R. Jurss, L. Kruusmaa, F. Pärtelpoeg, E. Vasemägi, L. Pehk. Talitus: L. Saar, T. Pikker.

Kaunid lilled igaks sündmuseks.
Ilupuude väljäuürimine. Vilja-
puud, marja- ja ilupöösad. Poti-
ja löikelilled jällemüüjatele.

Viimastel näitustel kroo-
nitud kuldaurahadega.

Fa. Karl Will, Tartus

Lilleärid: Rüütli 5, tel. 37-55,
Lossi 7, tel. 24-18.

Puukool ja aiandus: Puiestee 2
tel. 24-19.

RAAMATU- JA
KOOLITARVETE
KAUPLUS

A. SAAR

TARTU,

RAEKOJA 2.

*Loapildid, portreed,
grupid ateljees ja väljas*

Meisterfotograaf

Jaan Ehapalu

Aleksandri 10, Tartus

Telefon 29-77

Gustav Mark

Tartus, Aleksandri 9

Suures valikus meeste ja
naiste valmisrõivaid.

TÖÖ KORRALIK!

HINNAD ODAVAD!

Kooliöpilased!

RAAMATUID,

uusi ja tarvitatud, eriti
odavalt ostate

J. Vanatalu'lt

Tartus, Võidu 11, telefon 23-97

Suurim kosmeetika-,
kummi- ja rohu-
kaupade ladu

K.-m. Johan Peep

Tartu, Võidu 10

Telefon 31-86

Soodsaim raamatute ja
kirjutustarvete ostu-
koht on

A. Reinhold'i

Raamatu- ja kirjutustarvete äri

TARTUS,

SUURTURG 12.

Hans Raag

Tartus, Rüütli 15

soovitab alati uusimat
ja parimat kirjutus- ja
joonistustarvete alalt.

Tähelepanu!

Kooliõpilased!

Laos alati suurimas valikus vormi-, kleidi-, ülikonna-, palitu-, voodri- ja pesuriideid; noorkotkaste, kodutütarde, gaidide riideid; käsitööriideid tuntud headuses; valmisriideid eriti odavalt.

Suuräri M. Jänes

KAUBAHOOV 8-9-10-11-12

TARTUS, TELEFON 25-91

Abituriendid!

Hinnasoodustus!

Meeldivaid lõpupilte valmistab

meisterfotograaf

HEINO EHAPALU

Tartus, Gustav-Adolfi 8.

Amatöörtööd.

Moodsalt ja

maitsekalt

pildistab

LUI KRIISA

Kalevi 3, Tartus

Telefon 29-90

Hind 45 senti